Yowao
Yowao ka yama hanimetemone amake, Sesowi tamine kaminari.

Teoso nanamo nehimatamonaka.
1 Neme toha, wami toha, amowa me toha, yama nafi, e naba watateri ya Teoso nanamobona nehimatamonaka. Efe Teoso nanamobona Teoso ya fafama tohehimatamonaka. Fare Teosomatamona amaka.
2 Teoso ya fafama tohehimatamonaka, yama watari ya mata.
3 Yama nafi hiri nematamona amaka, Teoso ati ehene. Yama naha Teoso nanamo hiri hirahaba watatera amake.
4 Yama nafi yati na sawike efe yati ne ehene. Yati ne e ka yama oye amaka, era kanawanahari.
5 Yama oye yama soki firi kite amake. Yama oye yama soki hinawitera amake, yama oye.
6 E ka owa Teoso hiyose kakehimatamonaka. Inomatamona amaka Yowao.
7 Kakehimatamonaka owa yama oye tohe tamine kaminebonaha. Ati me himite ya Teoso ati me nofawahabone ati nematamonaka.
8 Yowao yama oye amarematamonaka. Hine ya kakehimatamonaka yama oye tamine kaminebonaha.
9 Owa yama oyematamonaka. Efe owa yama oye yokanamatamona amaka, e nafi kanawane e nafi firi kanahari. Kakehimatamonaka ahi bofe ya.

10 Teoso ati ehene wami hiri nemata bofe ya
kakehi hinaka wami hiri ni ya me winaha me
hiwatorehimona me hinehimari amaka.
11 Hinaka wami hiri ni ya kakehi hinaka me ni
ya kobo ne me hinofare
12 me one ta wara hinehimari amaka, me yayai
na mati, ati me hinofari. Afa Teoso biti me me
tohawahabone ati nemarika, fare ati ehene.
13 Me wataha Teoso biti me toharemetemoneke
baha. Teoso biti me tohawaha Teoso ati ehene
amaka. E one me ati ihi amakere, fanawi makiti
me ihi amara toha naro.

14 Hahi Teoso nanamo e ka owa tohawe kake-
himatamonaka, e ya tabawehibonaha. Amosi
e awehimari amaka. He nima neba watatere
amaka amosari mata ya, kakehari bati ni ya,
Teoso biti ohari yokana tohahari. Yahate amaka
kasiro ya. Era keyehi bitiba watatere amaka,
Teoso tamine kaminari.
15 Efe ra Yowao kaminemari amaka, ati kita-
hari. Ati e nemari amaka ahi: "Efe amaka hari
okominahari, owati e na owa ahi: E ka owa
kamakibonaka onowati ya, tamini mati tohahari.
Tamini yokana oha okere ha owa. Hibati ya
sawihimatamonaka owatari ya mata. Makoni
tamini mati tohaka owa ni ya", Yowao ati nemari
amaka.

16 Yahate amaka kasiro ya. Yama amosa
tamaha ya era hiri kite amaka.
17 Mowisei Teoso ati kaminematamonaka hine
ya, hinaka yama hani ya. Manakobisa Sesowi
Kirisito kake Teoso ati nafi kaminawahemari
amaka waha. Kake ehene Teoso yahehimari
amaka e ni ya waha.

18 Teoso e awahaba e watatera e amake.
Sesowi Kirisito Teoso biti yokana amaka ohari-
ari, Teoso toha nari. Bati Teoso ya famehi bati
kaminemari amaka.

Yowao Batisita Teoso ka towisawateba kaminematamonaka.

19 Sasetoti me toha, refita me toha na me toko-
makemaroke Yowao ni ya, he me aate nabone
mati, soteo Serosarei ka me ati ihi. "Hike ama
tiri?" me ati namaroke.
Ati yana nemarika me ni ya,
20 yama kehemorahari. "Teoso ka towisawa-
teba ama okere ha owa", ati nemari amaka.
21 Me aate hinamatasehimarika. "Teoso ka
towisawateba ama tirahamone tina hike ama
tiri? Eria ama ti, Teoso ka towisawa kaminate-
hibona me hitehari?" me ati namaroke.
"Fe ama okere", ati nemarika.
"Teoso ati kakaminateba ama ti, me hikamine-
himata?"
"Fe ama okere".
22 Me aate hinamatasehimarika. "Hike ama
tiri? Tiwa tikaminahi, tiwa ota kaminibeya,
otara me yoseha me ni ya. Hikemona tiwa tine
tiri?" me ati namaroke.
23 "E ka owateba ama oke, ati yana tehibana
yama honara ya, ati kitahari. Ati e tehiba amaka
ahi:

'Teoso hawinebona te yai tonihabone teke'",

Yowao ati nemari amaka, Teoso ati kakamina
Isaiya tohe atimatamona kaminari.
24 Faya soteo me ka hiti me ati ihi fariseo me
one me kakeha

25 me aate hitasemarika. "Teoso ka tow-
isawatebona ama tirahamone tina, Eria ama
tirahamone tina, Teoso ati kakaminateba ama
tirahamone tinaha, himataba me titibofarisine
tiri faha ya?" me ati namaroke.
26 "Me oobofarisine oke faha ya hine ya. Te
baikani ya owa sawika, te awarari,
27 kamakibonaha onowati ya. Teme borone
katisi owato okara ha owa. Yama owato okere
ha owa. Yama wato mati tohaka mata ya", ati
nemarika,
28 sawihari tabora Betania tohaha ya, faha
Sotao ini toha kowani ka ya, mera iibofarise ka
tabora ya.

*Yowao Batisita Teoso ka ofeya biti kamine-
matamonaka.*

29 Yama we one ya Sesowi awehimarika, ka-
makiari he ni ya. "Te awa ha, Teoso ka ofeya
biti, yama hiyara me hiri hina nahabihibonaha.
30 Efe okominahareka, owati e na owa ahi: 'E
ka owa kamakibonaka onowati ya, tamini mati
tohahari. Tamini yokana oha okere ha owa.
Hibati ya sawihimatamonaka owatari ya mata.
Makoni tamini mati tohaka owa ni ya',
31 onahara oke, owatomatarahari mata.
Owatomatare okehara oke, me oobofarisabone
owa faha ya, Ihayeo me hiwatobona kari waha",
ati nemarika.
32 Yowao hikaminatasehimarika. "Teoso
Kanamori owahara oke, kisahari neme ya.
Okoko nima ne kakehi kobo ne sawihareka he
ni ya.
33 Teoso owa hiyaribehi amaka, owa yosehari,
me oobofarisabone owa baha, ati e nari ahi:

'Teoso Kanamori kisehi kobo ne hehi ni ya sawihi
tiwe ya faya tiwatobonaka fahi. Efe Teoso
Kanamori ya mera batisa neba amaka', Teoso ati
ne amaka. Makoni owato amaka, owatorenaha.
34 Yama owahara oke. Makoni Teoso bitimona
ona oka", Yowao ati nemarika.

Sesowi Betiro mera ha nematamonaka.

35 Yama we one ya Yowao he ya tataba me
famaha me ya tabe me nahohamaroke.
36 Sesowi awehimarika yaka nari. "Teoso ka
ofeya biti te awa ha", ati ne
37 he ya tataba me famaha he ati me mitaha
me towakamakiamaroke Sesowi ni ya, he ya me
tabahabone mati.
38 Sesowi nokowame mera awe ati yana ne-
marika. "Himata te siba nineri?" ati nemarika.
"Habi, hike ka yobe ya tisawirini?" me ati
namaroke. Habi era kakanawana ino amaka.
39 "Te kakamakehi, yama te awibeya, osawi
ka yama", ati nemarika. Me ya totabame yama
me awahamaroke, sawi ka yama. Bahi 10 ora
tohemarika.* Afa yama wehe ya Sesowi ya me
tabahamaroke.
40 Afa me famaha Yowao ati me mitibaha
owa inomari amaka Atere. Efe Simao Betiro
anotimari amaka.
41 Nisori ni ya tokomakibote ne he hiyare-
mataka. "Mesia ota wasiha otake", ati nemataka.
Mesia Kirisito ino amaka, Teoso ka towisawate-
bona ino.
42 He kakamemarika Sesowi ni ya. Sesowi he
awe ati yana nemarika. "Simao ama tike, Yowao

---

* **1:39** 1.39 Yara me ati ka bibiria ka bahi 4 ora tohehimatamon-
aka. Me one ka bahi 10 ora toha nematamonaka.

biti tiwa. Sefaba ama tike waha", ati nemarika. Sefa Betiro ino amaka, yati ini tohaharo.

Firibi ya Natanayeo me famaha mera Sesowi ha nematamonaka.

43 Yama we one ya Karireya ya tokehibona ati ne Firibi wasihimarika. "Tisawihi owa ni ya", ati nemarika.
44 Firibi Betisaita kamari amaka, Atere ya Betiro me famaha me ka sitati kari.
45 Firibi tokomake Natanayeo kobo ne he hiyarematamonaka. "E ka owa ota wasiha otake, aya Mowisei hikaminehimata hinaka yama hani ya. Efe amaka, Teoso ati kakamina me hikamina hinehimatamonaha. Sesowi amaka, Nasare kari, Yose biti", ati nematamonaka.
46 "Sitati e na ka owa ehene amoseba nehiba ama?" Natanayeo ati nematamonaka.
"Tikamakehi, tiwabaya", Firibi ati nematamonaka.
47 Natanayeo kamaki Sesowi awehi ati yana nemarika. "Hoho Ihayeo me ka owa yokana te awa ha, era kekeyeha amarari. Keye amakere", ati nemarika.
48 "Hibaka owa tiwarini?" Natanayeo ati nemarika.
"Firibi tiwa ha nebona nokosi ya tiwa owahara oke, tiwita tiwa fiko bofe ya", Sesowi ati nemarika.
49 Natanayeo ati yana namatasemarika. "Habi Teoso biti ama tike. Ihayeo me ka towisawa ama tike", ati nemarika.
50 "Ihayeo me ka towisawa ohahamone tine tike, tiwa owahamone ona owa, tiwita tiwa fiko baforine ya. Yama we one ya yama foti mati

tohaha tiwahaba ama tike onamoaro", Sesowi ati nemarika.
51 Sesowi ati yana namatasehimarika. "Neme howa tokana te awatehaba teke. Neme ka Owa ni ya Teoso nanarifa me kisama me one tokomisama na me te awatehaba teke. Keye amakere", ati nemarika.

2

Sesowi sawihimatamonaka me fafana ka ayaka ya.

1 Yama we famaha nowati ka yama wehe ya me mari namaroke, me fafana ka ayaka me hiri na mati Kana ya, Karireya ya. Sesowi mati sawihamaroke.
2 Sesowi me ha, he ya tataba me toha, na me sawihamaroke afa ayaka ya.

3 Fi ahabamaroke fahi. Sesowi mati hihiyare-marika. "Fi me kihamararake", ati namaroke.

4 "Fanawi himataba owa tiyosene tiri? Oko amo nibone amakere mata, Teoso kiti on-amoabone owa", Sesowi ati nemarika.

5 Ayaka hiti nanarifa mera yosehamaroke. "Fare ati nima te ehene nahi", ati namaroke.

6 Yiwa boni 6 na si narehamaroke, hinita. Haha yiwa boni yati hiri ni tohehemetemoneke, Mowisei ati ka yama hani ati ihi. Yiwa boni oharia ka faha ka ritiro 80 tohi ya toha hinaka ritiro 120 tohi ya toha, nemete awineke.

7 Sesowi mera hiyaremarika. "Faha te mo nihi haha yiwa boni ya".

Me mo hiniha bosariwahinima namaroke.

8 "Yiwa boni ka faha te kabi kani ya te towakamahi marina hiti ni ya", ati nemarika. Me hekamahamaroke.
9 Marina hiti faha totomi nemarika, fi tohawahanihi. Hiwatorahamaroke. Marina hiti nanarifa me hiwatoamaroke, me kabi hikani karo boti tori ya. Me ka owa fanehibona marina hiti ha hinehimarika,
10 hihiyarehibonaha. "Fi amosa ta ni e tai tohate amake. Fi fawi me nafiha nowati ya fi aamosa raba na ta ni e yotohabone eke. Fi amosa ta ni tai tiharara tike. Fi amosa ta ni tiyotowahine tike waha", ati nemarika.
11 Afa Teoso ka yama namo Sesowi tai tohehimarika Kana ya, Karireya karo. Kiti namohi faya Teoso ka towisawa tohehimona me hinehimarika fahi, he ya tataba mati.
12 Faya tokomemarika Kafanao ya, mati toha, nisori me toha, he ya tataba me toha na me ya tabahari. Me amo ni tatama kawahamaroke Kafanao ya.

Sesowi mera toyosemehimatamonaka, yama me ta na mati teboro wari ka yama ya.

13 Soteo me ka Basikowa ka marina amo ni yabokirahamaroke.* Sesowi tokomemarika Serosarei ya.
14 Teboro wari ka yama ya tokome bani me me ta na mera awehimarika teboro wari ka yama ya, bowirawaha, ofeya me toha, monowi me

* **2:13** 2.13 Haha marina ya hibati ka yama me wawati nawa tohehemetemoneke, Teoso mera kasomamatamona ka yama, Esito ya.

toha na mati. Moweta me toroka na me naori
namaroke.†
15 Sesowi mato tabi tonihawame mera kosi
nemarika, me tokomabone mati. Me fitoto na
me tokomamaroke, me nafi. Bani me nafi fitoto
namaroke ehene, bowirawaha, ofeya mati. Mesa
behe kawahemarika, moweta me toroka na me
ka mesa. Moweta tokarikosemarika, ehene.
16 Monowi me me ta na mera hora nemarika.
"Bani me te towakamahi. Okobi ka yobe yama
tata ka yobe te tonihariyahi", ati nemarika.
17 Teoso ka yama hani atimetemone me wati
nawahamaroke, he ya tataba mati, ati e naro ahi:

"Tika yobe nofi owaharihabone oke",

yama hani ati te amake.
18 Soteo me ka hiti me ati yana tonahamaroke.
"Teoso ati ehene ama ha, hiri tinaharo? Teoso
ati ehene tohe ya yama tinamoabone tike, ota
awahabana", me ati namaroke.
19 "Teboro te nabowahi hari. Te nabowe ya
yama we terei na ya hiri onamebanaka", ati
nemarika.
20 "Hahi teboro hiri ni ka fa fowe 46 toha-
hamaro amake. Hiri tinameba ama yama we
terei na ya?" me ati namaroke.
21 Hahi teboro kaminarehimarika. Fare hiwa
kaminemarika, teboromona hiwa tonihari.
22 Ahabe yati name ati me wati hiwahemarika,
he ya tataba mati. Makoni Teoso ka yama hani

† **2:14** 2.14 Teboro ka yinerobona me ta nabone me ati na afa me ni ya Homa ka moweta me ta nemetemoneke. Manakobisa teboro ka moweta me ta towahamemetemoneke, me ta hinehibonaha teboro ya.

ati me nofa, ati me hinofa, hinehimarika, ahabe yati name ya.

Me ati boti Sesowi watohimatamonaka.

23 Sesowi sawihimarika Basikowa ya Serosarei ya. Teoso ehene namohimarika, me tamaha mera nakitamahari. Mera nakitame ka ati me hinofemarika, me tamaha mati.

24 Sesowi me ati nofi yokana toharemarika, mera wato kari me nafi,

25 me ati boti wato kari, narabo me nima hirahari, fare ohari yama watohari.

3

Nikotemo Sesowi aate nematamonaka.

1 Fariseo me ka owa ino Nikotemo tohehi toha nemarika, soteo me ka hiti owa.

2 Sesowi aate nebona kakehimarika yama soki ya, me hiwarabona karo. "Habi tiwa ota watoha otake, tikeha tiwa Teoso ati ehene, ota ka borofesobona tiwa. Teoso ni ya tikeri ya Teoso ka yama namo tiwatorehene ama tike ota ni ya", ati nemarika.

3 Faya Sesowi ati yana nemarika. "Te watamatasari ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere", ati nemarika.

4 "E horawaha himata nima e watami ribe tasa? E ka ami tori ya e tokiyomamatasatehani ama, e watamatasahabana?" Nikotemo ati nemarika.

5 "Faha kihi te kawata Teoso Kanamori ya te watamatasari ya Teoso ka towisawa ya te tabarabone teke. Keye amakere haro.

6 E wati oharia e abono yati tohate amake.
Teoso Kanamori ya e watamatasi ya e kanamori
yati namate amake tasa.
7 Tiwati e rima na ahi, e watamatasarabone
tina tiwa, owati timita tiwa, te watamatasa-
habone ona owa.
8 Boni moni e mitate amake, kakiba ka yama
e watora e. Tokiba ka yama e watorihi te
amake. Boni hafofori kakete amake fara hinofa
ya. Teoso Kanamori e tehi amaka ahi, era
nawatamatasahari", Sesowi ati nemarika.
9 "Himata nima haro?" Nikotemo ati nemarika.
10 "Ihayeo me ka borofeso ama tike. Himataba
yama tiwatorine tiri?
11 Keye amakere haro. Yama ota watoha ota
kamina, yama ota awaha ota kamina, na ota ati
te nofarineke.
12 Bofe ka yama okomina owati te nofara,
neme ka yama okomini ya owati te nofahaba te
ama?
13 E tokomisahaba watatera amake neme ya.
Neme ka Owa ta kisakimataka neme ya ohariari.
14 Mowisei maka kanamori ta tokomisehimata-
monaka ahi, yama honara ya Ihayeo me naho ya.
Afa ta tokomisi nima Neme ka Owa ta tokomisi
me naboneke awa ya Teoso ati ehene,
15 he ati me nofaha me winatibone karo Teoso
ya me tabaha mati fara yama tohaha ya", Sesowi
ati nemarika.
16 Sesowi ati e ne Teoso kaminemari amaka,
e nafi nofahari kasiro ya. Era nofe ka fare biti
ohari ta nematamonaka, haha he ati me nofaha
me ahabamaribone karo, me winatibone karo
Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya.

17 Biti yosehimatamonaka, biti mera kakobona
ati rari. Biti yosehimatamonaka, biti mera
kasomebona ati nari.
18 Ati me hinofe ya me ahababone Teoso ati
ne atiba watakara. Haha ati me hinofare me
ahababone Teoso ati ne ati hawa tohaka hibati
ya, fare biti ohari ati me hinofare karo.
19 Yama oye kakehamaroke me ni ya, me
hinofaraharo, yama soki me nofaha mati, yama
hiyara me hiri ni karo. Makoni me ahababone
Teoso ati ka.
20 Haha yama hiyara hihiri me tohaha yama
oye me nofatera me amake. Yama oye me
kemeyetera me amake, yama hiyara me hiri hina
yama oye firi karibone karo.
21 Haha Teoso ati nima me ihi na me kakete
me amake yama oye ya, yama amosa me hiri
hina yama oye firi kibone karo, me ihi me nafi
hiwatobone karo, me ihi Teoso ehene tohaharo.

Yowao Batisita me aate nemetemoneke.

22 Faya Sesowi he ya tataba me ya tabehi
tokawehimarika tabora one ya, Soteya ka tabora
one. Me ya tabehi sawihimarika fahi, mera
iibofarisari faha ya.
23 Yowao mera iibofarisa nabisematamonaka
Aino ya, Sari yabori ya, faha tami karo fahi. Me
tamaha me totokomake tohehemetemoneke he
ni ya, me hihibofarisabone mati,
24 Yowao me ibematari ya kateya ya.
25 Soteo me ka owa Yowao ya tataba mera hora
nematamonaka, era soko ni me kamina mati e
amosabone e Teoso ni ya.

26 Yowao ya tataba me tokomemetemoneke
Yowao me aate nabone mati. "Habi, aya
tikaminehi efe mera iibofarisemonaka, aya saw-
ibahari tiwa ni ya ahi Sotao kowani ya. Me nafi
tokomakehamoneke he ni ya", me ati nemete-
moneke.
27 Me ati Yowao mite ati yana nematamonaka.
"Haha yama e watoha Teoso ehene amaka.
28 Owati te mitaha teke baha, Kirisito ama
orahamone ona owa, hine ya tai ohahamone ona
owa he nokosi ya, Teoso ati ehene.
29 E ka owa fanehibona fatibone itihibonaka.
He ya fafama noki hinehibonaka. Ati himite ya
he ya fafama yayai nebonaka. Makoni yayai oke
kasiro ya.
30 Me tamaha me hinofebonaka waha. Me
tatama rama na owa me nofahabone oke, Teoso
ati ehene", Yowao ati nematamonaka.

Teoso biti kakehimatamonaka neme ya.

31 Hahi neme ya kakehi ta amosi mati tohaka.
Haha bofe ya me kakeha bofe ka mebisa me
amake, bofe ka yama me kamina mati. Hahi
neme ya kakehi amosi mati tohaka.
32 Yama awa yama mita ne yama kamine ati
kamiti me hinofa hikara, me nafi.
33 Haha he ati kamiti me nofaha Teoso keye
hiri teremona me ati ke.
34 Hahi Teoso hiyose Teoso ati kaminaka, he ni
ya Teoso Kanamori nafi ta ne karo.
35 Teoso biti nofate amaka. Yama nafi ta
nematamonaka biti ni ya.
36 Haha Teoso biti ati me nofaha me winate-
boneke Teoso ya me tabaha mati fara yama

tohaha ya. Haha Teoso biti ati me nofara me winiba watateraboneke. Teoso hami fawa tereba amaka me ni ya.

4

Samaria ka fanawi Sesowi hiyarematamonaka.

1 Me ati fariseo me mitehemetemoneke, Sesowi nonofa me tamahamone me ati na me ati, Yowao nonofa me tatama rama namone me ati na mati, me tamaha Sesowi mera iibofarisemona me ati na mati, me tatama rama na Yowao mera iibofarisemona me ati na mati.

2 Sesowi amaremarika. He ya tataba memaroke, me me iibofarisa mati.

3 Sesowi tamine fariseo me mitahamone me tamine mite tokomemarika Karireya ya, sawimarahari Soteya ya.

4 Kariwehimarika Samaria ya, Teoso ati ehene.

5 Kobo nemarika Sika ya. Tabora ini amake, Samaria karo, Yako biti Yose tohe ni ya tabora ta hinehemete yabori ya.

6 Sesowi yaka ne hasi nebona itarimarika faha tabori beheri ya, haha faha taboribone Yako wi hinehemetemonehe hibati ya. Bahi fawa nisehimarika 6 ora tohe ya.*

7 Samaria ka fanawi kamehemetemoneke faha nakamaro. Sesowi aate hinemetemoneke. "Oko fahaba owa tekawahi", ati nematamonaka.

---

* **4:6** 4.6 Yara me ati ka bibiria ka bahi nokorisematamonaka. Me one ka bahi fawa nise toha nematamonaka.

8 He ya tataba me wataremetemoneke, me
tokaha mati Sika ya, yamata me kanikabone
mati.
9 Samaria ka fanawi ati yana nemetemoneke,
Sesowi aate naro. "Samaria ka ama oke. Hi-
mataba faha tine tiri owa ni ya, soteo tihaha
tiwa", ati nemetemoneke. (Soteo me ya Samaria
ka me yoro tokatera me amake.)
10 "Teoso ka yama hinita ta hinahabone tiwa-
tora tiwa awine tike. Oko fahaba owa tekawahi
ati ne tiwatorihi tine awaka. Tiwato ya aate
tinehina amaka, tiwa kakawebonaha faha amosa
ya kasiro ya", Sesowi ati nematamonaka.
11 "Ha tiwa faha wiye tikiha tikere, kabi kana-
habana. Faha hoti kowike. Hika faha tohari ha,
amosamonehe kasiro ya, tikihamonehe?
12 E ka iti Yako yama watohimatamonaka. Tika
yama wato nafira tiwa awine tike. Ota ka
faha taboribone ta nematamonaka. Fare faha
fafawa tohehimatamonaka, haha faha tabori ka
faha. Biti me hifa, hinaka bowi me hifa, na
hiehemetemoneke", fanawi ati nemetemoneke.
13 "Haha faha e fawi ya bakasi e awamatasa-
habone eke.
14 Faha ta onahabone onaha ta me fawi
ya bakasi me awamateraboneke. Faha kimis-
aboneke me boti ya, me winatibone karo Teoso
ya me tabaha mati fara yama tohaha ya", Sesowi
ati nematamonaka.
15 "Ha tiwa afa faha ta tinahi okobana. Bakasi
owamariyahi. Faha yobi okanamariyahi", ati
nemetemoneke.
16 "Tikamahi. Tika yibote ha tibeya. Te
kakamatasibeya", Sesowi ati nematamonaka.

17 "Oko yibote watakara', ati nemetemoneke.

"Tiwati fiya tonakere, tika yibote wataremona tina tiwa.
18 Tika fani 5 nemete tike. Hahi te famawai ka tika yibote amakara hari. Keye hiri tikere", ati nematamonaka.

19 "Teoso ati kakamina tihahamone one oke.
20 Ota ka iti Teoso me haha tohehemetemoneke haha yati nemeha mese ya. Ha te ta Teoso e ha nabone te ati te te amake Serosarei ya, soteo me te", ati nemetemoneke.

21 "Fanawi owati timita mata. Yama one ya haha yati mese ya e ka abi e ha rihi, Serosarei ya e ka abi e ha rihi, tehabone eke.
22 Hahi Teoso te ha ne te watotere amaka. Ha ota ta Teoso ota ha ne ota watote amaka, soteo me ota tohaha ota. Soteo me ni ya Teoso mera kasomi ka yama kamini tai tohehimatamonaka, tabora nafi ka mera kasomawahebonaha waha.
23 Yama one yana tonahaboneke. Afa yana toneke. Afa yama ya haha Teoso ha ni wato yokana me tohaha Teoso me ha naba me amake Teoso Kanamori ya. Teoso me ha naba me amake, Teoso yokana me watoha mati. Me e nabone mera okobi siba naka, me hikahiyare-bonaha.
24 Hine ya Teoso Kanamori amaka. Kanamori ya e ha nebona ati nareka, Teoso yokana e watoharo", ati nematamonaka.

25 "Mesia kakehiba amaka onahara oke. Ino owa amaka hari Kirisito, Teoso ka towisawateba tohahari. Kaki ya yama nafi kamineba amaka e ni ya", ati nemetemoneke.

26 "Efe ama oke ha owa, tiwa ohiyara owa", ati
nematamonaka.
27 He ya tataba me kobo namahamaroke fahi.
"Kaa", me ati namaroke, Sesowi fanawi hiyare
me awa mati. Me ati wataramaroke. "Himata
ebe tine tiri?" me ati rihi, "Himataba fanawi
tihiyara?" me ati rihi, namaroke.
28 Faya tokomamaroke sitati ya, faha wiye
kakosaharo. Sitati ka mera hiyaremetemoneke.
29 "Te kamakihi. Te awabaya, yama hiri onaha
nafi kaminari. Efe Kirisitoteba tohare?" ati
nemetemoneke.
30 Sitati ya me yana na me kamahamaroke he
ni ya.
31 Fanawi tokoma nowati ya he ya tataba
me aate hinehimarika. "Habi titafahi", me ati
namaroke.
32 "Otefe nake, te watoraro", ati nemarika.
33 Me abe hiyaramaroke. "Tefeba me hekake-
hino awane?" me ati namaroke.
34 Sesowi ati yana nemarika. "Teoso owa
yosekimata oke ahi, fare ati nima owehene
nabone owa. Hinaka yama ahi ni hawa onihi
ya e akara nima onahabone oke.
35 Te ati e nineke ahi: Yama e koro na abariko
4 ne ya yama e noki nabone te ati nineke, tiriko
e bata nibone karo. Owati e nineke ahi: Te ki
kamisawahamahi. Yamata hati hawa tohake, te
bata nabonehe. Tiriko boni tokasawake hata-
haro, bata nabana", ati nematamonaka, mera
kaminari, Teoso ati me mitahabone mati. "Teoso
ati e kamina yama boni babata me nima e
nabone eke.
36 Haha yama boni babata me e tohaha fatara
Hiti era kakawebonaka hibati ya, e wini fara

tohatehabone e Teoso ya e tabaha e fara yama
tohaha ya. Yama hati babata ya yama kokoro
famehi me yayai naboneke.
37 Me tamine te mitake haro. 'Owa yama koro
ne owa ta yama bata nebonaka', me ati te me
amake. Keye amakere.
38 Yama boni te bata nabone one oke, te koro
raro, me one koro hinaharo, yama ahi ni kikita
mati mata ya", Sesowi ati nemarika.

39 Samaria ka me tamaha ati me hinofemarika,
me winaha mati haha sitati ya, "Yama hiri ona
nafi kaminareka", fanawi ati ni karo.
40 Me kamakiamaroke Sesowi ni ya. Me
hikayawehimarika, me ya tabehibonaha. Sawi-
himarika yama we famaha ya.
41 Me one ati hinofawaha hinehimarika tasa,
me tamaha mati.
42 Fanawi me hiyaramaroke. "Tiwati ihi to-
hamakere, ha tiwa. Abono ati ota mite ati
ota nofahareka waha. Ota watohareka, e nafi
kakasoma tohahari", me ati namaroke.

*Sesowi towisawa nanarifa biti nakitamehi-
matamonaka.*

43 Yama we famaha nowati ya tokomemarika
Karireya ya.
44 Ati e nemarika ahi fare: "Teoso ati kakamina
e tohaha fara e taboro ka e ati me nofatera me
amake", ati nemarika.
45 Karireya ya kobo toname ya me hinofe-
marika, Karireya ka mati, he ehene me awibai
karo Serosarei ka ayaka ya, me sawi karo ayaka
ya.

46 Kobo tonamemarika Kana ya, fare faha fi
tonihawahari ka tabora ya. Towisawa nanarifa
biti kiya nematamonaka tabora one ya Kafanao
ya.
47 Sesowi Soteya ya yana tone Karireya ya kobo
toname tamine mitehino kakehimarika Sesowi
ni ya, he aate nebonaha. Sesowi aate nemarika,
tokomakehibonaha, biti hinakitamebonaha, biti
ahabinima nemona ati nari.
48 Sesowi ati yana nemarika he ni ya. "Te one
me kiya na me onakitamari ya owati te nofaraba
te awineke", ati nemarika.
49 Towisawa nanarifa ati yana nemarika.
"Sesowi e tofamamahi. Okatao ahabarayaho", ati
nemarika.
50 "Tikamahi. Tikatao kitamaka", Sesowi ati
nemarika. Sesowi ati nofe tokomemarika.
51 Hawi ya hinaka yama aahi me kobo hine biti
kitamemona me hinehimatamonaka.
52 Mera aate nematamonaka, biti kitame ka
bahi me kaminabone mati. "Oti ka yama sokirisi
ka bahi 7 ora tohe ya yama kome fawa narake",
me ati nemetemoneke.
53 Fare Sesowi ati yana ne ka bahi me iti
ka yama wati nawahematamonaka, ati e nari
ahi, "Tikatao kitamaka", ati nari. Faya Sesowi
ati nofawematamonaka. Fara me one toha
nemetemoneke, hinaka yobe ka me nafi.
54 Faya Sesowi Soteya ya yana tone kamibehi
yama namohimarika Kana ka ayaka ya. Manako-
bisa Soteya ya yana totase Karireya ya kamatase
yama namotasehimarika, towisawa nanarifa biti
nakitamahari. Yama namo famehimarika, kami
famahari Karireya ya.

5

Sesowi me ka owa nakitamehimatamonaka, yaka ni watorari.

1 Yama we one ya marina one tohatasa-
hamaroke, soteo me ka marina. Sesowi toko-
makehimarika Serosarei ya, sawihibonaha ma-
rina ya.
2 Serosarei ka yama bari kani ka nokobi one
inimaro amake haro Ofeya Me ka Nokobi toha-
haro. Afa nokobi beheri ya faha itahamaroke,
soteo me ati ka ini Betesita tohaharo. Yobe bari
re 5 ne si narehimarika faha witi ya.
3 Me so tosahamaroke fahi, me hiyara mati, me
tamaha mati, me noki awara me toha, me nowari
kana me toha, me yaka ra me toha na mati.*
4-5 Me ka owa sawi nemarika, rabike ka ano 38
tohahanihi.
6 Fore Sesowi hiwehimarika. Me one
hikaminehimarika Sesowi ni ya, rabikati ka ano
tamaharo. Aate hinehimarika. "Kitami tinofini?"
ati nemarika.
7 "Owa me sa nifehaba me watatera me amake,
faha rike yana ni ya. Faha rike yana ni ya
obokabone owa me kakahiti nofa ama oke", ati
nemarika.
8 "Yana tinahi. Tika hohoma titihi. Yaka
tinahi", Sesowi ati nemarika.
9 Faya kitamemarika hibati ya. Yana ne
hohoma tama ne yaka nemarika.
Afa yama wehe sabatomaroke.

---

* **5:3** 5.3 Faha rike me noki nemetemoneke. Teoso nanarifa me kisaha me ihi faha rereko tohehemetemoneke. Faha rike me awi ya me ka owa boki tai tohe kitamematamonaka.

10 Makoni soteo me ka hiti me hora hinehimarika. "Sabato amake haro. Tika hohoma tiwa tirahabone tike. Sabato ya yama e ahi tera e amake", me ati nemetemoneke.
11 "Owa kasome ati e nareka ahi: 'Tika hohoma titi ya yaka tinahi', ati nareka".
12 "Hike ati amarano, tiwa yosehari, tika hohoma titi ya yaka tinahabone ati nenoho?" me ati nemetemoneke.
13 Me tamaha me baikani ya Sesowi fawa ne ka ino hiwatorehimatamonaka.
14 Bahi toke ya Sesowi kobo hinehimarika teboro wari ka yama ya. "Owati timita mata. Tikitamawa tike waha. Yama hiyara hiri tinamariyahi waha. Yama hiyara hiri ni fawa tiri ya tika rabiki yehekosariyahi mata ya", Sesowi ati nemarika.
15 Tokomatase soteo me ka hiti mera hiyaremataka, Sesowi he kasome kaminari.
16 Soteo Sesowi me wati kanehemetemoneke waha, mera kakasoma tohe kari sabato ya.
17 Soteo mera Sesowi hiyaremarika. "Okobi yama ahi ni fawa nofare amaka. Fara oha one oke", ati nemarika.
18 Makoni soteo me wati hikawehimatamonaka, me hinahabihebonaha waha. Me hikakomataka, sabato ya yama ahi nemonaha. Me hikako, hinehimata awaka, fare bati Teoso tonihari, fare Teoso nima nemona ati, nari.

Sesowi hiwa kaminematamonaka, Teoso biti tohehimona ati nari.

19 Sesowi mera hiyaremarika. "Teoso ehene biti awehi fare bati ehene nima biti ehene nareka. Ohari yama hiri tere amaka. Keye

amakere. Fara yama Teoso hiri hinaha biti hiri hite amake.
20 Teoso biti nofe ka hinaka yama nafi hiri hinaha yofi kite amaka, biti ni ya. He ni ya yama one namohibonaka, amosi mati tohaharo kasiro ya, 'Hika', te ati nibone karo.
21 E ahaba Teoso era hiri namate amaka. Biti fare ehene toha te amaka, era hiri namahari, era hiri nami nofe ya.
22 Teoso me ihi manakone nahabirebonaka, me hiri hinaharo. Biti ta yosehareka, me ihi manakone nahabihibonaha.
23 Teoso biti amosemona me nafi ati nabone ati nareka, Teoso amosemona me ati na me ati nima. Biti amosaremona me hine ya, bati amosaremona me hinebonaka, biti yosehimata, kakehibonaha.
24 Haha owati me mitaha Teoso owa yosehimata ati me nofaha me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya. Keye amakere. Teoso me ka yama hiyara manakone nawatarebonaka. Me ahabaterabonekе. Me hiri namatehaboneke.
25 Me ahabi hawa toha yama toyabo ya Teoso biti ati me miti ya me hiri namahaboneke tasa. Afa yama yana tonake. Keye amakere.
26 Teoso mera hiri namate amaka. Ehene biti mera hiri nami wato nareka.
27 Ati ehene biti yama manakone nahabihibonaka, me hiri hinaharo, Neme ka Owa tohe kari.
28 'Hika', te ati rabone teke. Yama toyabo ya haha me tame si tonaha ati me himitebonaka, me nafi.
29 Me fito tonahaboneke. Haha yama amosa

me hiri na me ta me hiri nami amosa, haha yama hiyara me hiri na me hiri nami hiyarihi, naboneke, me ka yama manakone Teoso hinahabiha mati".

Teoso Sesowi kaminemona Sesowi ati nematamonaka.

30 "Owahariha yama hiri otera ama oke. Teoso owa yosekimataka, me ihi manakone onahabihabone owa, me hiri hinaharo. Me ihi manakone onahabiha owehene amosake, yama onofa hiri ora owa, Teoso ati nima owehene na owa".

31 "Fara otamine okomini ya owati amosarehene ama oke.

32 Hahi owa kamina ne naka. Owatoareka keye hiri rari, owa kaminari.

33 Me te yosehani teke, Yowao me aate nabone mati. Ati amosenoka owa kaminari, keye hiri rari.

34 Owa me kaminabone orahara oke. Ati okominahareka, te kasomibone karo.

35 Nabarina sari kana oye nima nareka. Ati te nofehinoka. Te yayai nani teke, oyene ya te sawiha te.

36 Yowao otamine kamineno yama hiri onaha ta amosi mati tohake, owa kamini yokana tohaharo. Okobi yama hinofa yokana hiri onahabone owa yosehimarika, yama hawa onihabone owa. Afa yama hiri onaha owa kamininеke, okobi owa yosekimata owa.

37 Okehemete oke okobi ati ehene. Efe owa kaminaka. Ati te mitatere amaka. Abono te awarihi tehi amaka.

38 Ati sawikara te ati boti ya, hiyoseke ati te nofare karo.

39 Teoso ka yama hani ki ni fara te tohate te
amake, te sawi tabiyo Teoso taboro ya. Afa Teoso
ka yama hani owa kamina kene te ati tera te
amake.
40 Kaki te nofara teke owa ni ya. Owa ni ya te
kaki ya Teoso ya te tabaha te winehene te amake
fara yama tohaha ya".
41 "Otaminahamone me ati nabone orahara
oke.
42 Te ati boti owato oke, Teoso te nofara te.
43 Okobi ati ehene okeha owa te nofakere. E ka
owa fare ati ehene kake ya te nofehiba amaka.
44 Owati te nofakere, te amosamone me ati
nabone te ati ni karo, fara te one mati. Ha
ita yama amosene amake haro, te amosamone
Teoso oharitehi ati nebona te ati ni ka yama ta.
45 Okobi ni ya te ehene hiyara okominahabone
te ati na te awineke, owa te wati nawaha te.
Owatiba wataraboneke te ehene okominahaba
owa okobi ni ya. Te ehene Mowisei kaminaka,
efe Mowisei tera kasomebona te ati nari.
46 Mowisei ati te nofara teke. Mowisei ati te
nofi ya owati te nofehene te amake. Mowisei
yama hani rawi ne owa kaminemataka,
47 ati te nofarari. Makoni owati te nofarineke",
Sesowi ati nemarika.

6

Sesowi mera natafematamonaka, 5000 me toha mati.

1 Yama we one ya Sesowi yana tone kariwehi-
marika Karireya ka faha kowani ya. Faha ini one
amake haro, Tiberiati.

2 Me tamaha me hikiyomarika, Teoso ka yama namo kari, me kiya na mera kasomari.
3 Faya Sesowi tokomisehimarika atami ya fahi. He ya tataba me ya tabehi me nahorisahamaroke.
4 Basikowa amo ni yabokirahamaroke, soteo me ka marina.
5 Sesowi ki namisawahame mera awehimarika, me tamaha me kakeha mati he ni ya. Firibi aate nemarika. "Hika ya bao e kanikaribe, me tafebana?" ati nemarika.
6 Hine ya ati e nemarika ahi, Firibi totomi nari, ehenebona wato kari, hibati ya hiri hinahabonehe.
7 "Abariko 8 ne ka yama ahi ni manakone nafira awineke, bao kakanikabana, me ebe hinehibana", Firibi ati nemarika.
8 He ya tataba me ka owa ati yana nemarika, Atere, Simao Betiro anoti.
9 "Yetene sawika hari, bao sefata tohehi kihahari, siko nari. Hinaka aba me fama, ke. Hinaka yamata tamararake, me tamaha me tafebana. Me tamake", ati nemarika.
10 "Me te yosehi me naorisahaba mati", Sesowi ati nemarika.
Haha yama ya masiri hinama tohahamaroke. Me nahorisahamaroke. 5 mio me makitiri tohahamaroke, me fanawi toha, matehe toha, na tomi kara mati.
11 Sesowi bao wara tokanemarika. "Teoso faya amake", ati nemarika, Teoso ni ya. Faya bao ta nemarika me ni ya, me nahoha mati. Aba mera ta, nemarika. Fara me hinofa ra ta nemarika me ni ya.

12 Me akari ya he ya tataba me narabi nima
nemarika. "Yama tori hasi na te kayabahi.
Abariyahi", ati nemarika.
13 Bao siko ne toro hasi ne me kayabamaroke,
isiri 12 na mo naro.
14 Afa Teoso ka yama Sesowi hinamoha me
awaha me ati yana namaroke. "Efe Teoso ati
kakaminamata amaka, kaketehibona me hinehi-
matamonaha hibati ka mati. Keye amakere", me
ati namaroke.
15 Sesowi yana ne tokomatasehimarika yati
nemeha mese ya, ohariari, me hiwatebona me
hineno mera wato kari, me ka towisawabonaha.

Sesowi yaka nematamonaka faha baki ya.

16 Bahi toke ya he ya tataba me tokifiwahama-
maroke faha ya.
17 Me tokibima me towakamahamaroke, me
towakariwamabone mati Kafanao ya. Yama
kayomamaroke. Sesowi kamakimatarehimarika
me ni ya.
18 Yama yana tonahamaroke, boni nafiharo.
Faha rike nafihamaroke.
19 Me ori namaroke, kirometoro 5 na tohi ya
toha, 6 na tohi ya toha, na ya.
Faya Sesowi me awahamaroke fahi yaka nari
faha mese ya. Kamaki bori namakimarika ayata
ya. Me hinakomehemarika.
20 Mera hiyaremarika. "Owa amake. Te
watorima nahi", ati nemarika.
21 Me kakomemara foyamisamakehimarika me
ati ihi. Me kobo kanibote namaroke fahi Kafanao
ya.

Sesowi me siba nemetemoneke.

22 Yama wamini ya me tamaha me naobasi-
baha me naosa nemetemoneke faha kowani ya.
Me ati boti e nemetemoneke ahi: "Kanawa ya
me tokibima me ya Sesowi tabarareka. Kanawa
fara oharineke. One watakere. He ya tataba
me towakama me awineke fara hinama me toha
mati", me ati boti ati nemetemoneke.

23 Faya sitati Tiberiati ka kanawa kamehemetemoneke fara bao me kabi ka yama ya, e ka Hiti ka Teoso ha ni nowati ka bao kabi.
24 Me tamehemetemoneke. Yama me wato-
hemetemoneke waha, Sesowi sawire ka yama.
he ya tataba me sawirihi ni ka yama me wato
nemetemoneke. Kanawa ya me kibeha me
towakamakiemetemoneke Kafanao ya, Sesowi
me siba na mati.

*Sesowi neme ka bao tohehimona ati nemata-
monaka.*

25 Kowani ya me kobo tokanami ya Sesowi
me towasimakia he me aate namaroke. "Habi
himata yama ya kobo tirini?" me ati namaroke.

26 "Owa te siba nene te amake, Teoso ka yama
onamoamone te ati ni ya. Owa te siba na te
awineke hine ya tera onakari karo bao ya. Keye
amakere.
27 Yama te ahi rabone teke, haha yamata te
kanikabone te, bototeharo. Yama te ahi nabone
teke, yamata one te kanikabone te, botohinat-
eraro. Haha yamata e kabi ya e wini fara
tohatehabone eke Teoso ya e tabaha e, fara yama
tohaha ya. Neme ka Owa tera kakawebonaka afa
yamata ya, okobi Teoso ati ehene", ati nemarika.

28 "Otara tikanawanahi, fara yama Teoso hinofa yokana ota hiri nabone ota", me ati namaroke.
29 "Te ehene e na ahi, Teoso yama hinofa yokana te hiri nabone te. Hahi e ka owa Teoso hiyose kakehimata ati te nofahabone ati nareka", ati nemarika.
30 "Himata yama tinamoribe, Teoso ka yama, tiwati ota nofiba karo? Himata hiri tiribe?
31 E ka iti mana me kabehemetemoneke yama honara ya. Yama hani ati e teha amake ahi:

'Neme ka bao ta nematamonaka, me hikabebonaha',

ati te amake", me ati namaroke.
32 "Mowisei tera kakawarehimatamonaka neme ka bao ya. Okobi ta tera kakawaka neme ka bao yokana ya. Keye amakere.
33 Teoso ka bao neme ke kisehimataka, ehene bofe ka me wini fara tohatibone karo Teoso ya me tabaha mati, me nafi", ati nemarika.
34 "Otara kakawi fara tihahi efe bao ya", me ati namaroke.
35 "Efe bao ama oke, ha owa. Efe bao me kabi ya me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati. Owa ni ya me kakeha me fimimateraboneke. Haha owati me nofaha bakasi me awamateraboneke.
36 Hibati ya tera ohiyarara oke, owa te awakene owati te nofaramone onaha owa.
37 Haha owa ni ya okobi me ta hinaha me kakehaba me amake owa ni ya. Haha me kaki ya owa ni ya me were owitirahabone oke.

38 Okehemete ama oke neme ya, Teoso owa
yosehi owa. Okehemete ama oke yama onofa
amara hiri onahabone owa. Okehemete ama
oke, Teoso yama hinofa yokana hiri ni owahari-
habone owa.
39 Owa yosehimata yama hinofa yokana e
nineke ahi. Me ka owa fawa oniheba watatere-
bona ati nareka, me ta hinaha me ka owa. Owati
ihi me nahomisamatehabone ati nareka yama
amo ni nafi ahabi ya.
40 Okobi yama hinofa yokana e nineke ahi:
Haha he biti awi yokana me tohaha he biti ati
me nofa me wini fara tohatehabone ati nareka
he ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya. Afa
me hiri onamabone ati nareka, yama amo ni nafi
ahabi ya", ati nemarika.

41 Soteo Sesowi ati me mita me abe hiyara-
maroke, he ati me nofaramone me ati na mati,
ati e nari ahi, "Bao neme ka ama oke ha owa,
okeha owa neme ya", ati nari.
42 "Hahi Sesowi amaka, Yose biti. Bati ota wato,
mati ota wato, te amake. Himataba ati e nara
ahi: 'Okehara oke neme ya', ati nari?" me ati
namaroke.

43 "Te ati e rima nahi fahi, te abe hiyara te,
owati te nofaramone te ati na te.
44 Okobi owa yosekimata me hekakeha me ta
me kakehaboneke owa ni ya. Haha okobi me
hekakera me kakeraboneke owa ni ya. Owa ni ya
me kakeha me ta me hiri onamabone oke, yama
amo ni nafi ahabi ya.
45 Hibati ka Teoso ati kakamina memete me ka
yama hani ati e teha amake ahi:

'Teoso mera kanawanehibonaka, me nafi',

yama hani ati te amake. Haha okobi ati me mitaha he ati me watowaha me kakehaboneke owa ni ya.
46 Okobi me awahaba me watatera me amake. Ha ita Teoso ni ya kakehimata ta he awate amaka.
47 Haha owati me nofaha me wini fara tohate-haboneke Teoso ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya. Keye amakere.
48 Bao ama oke ha owa. Efe bao me kabi ya me wini fara tohatehaboneke Teoso ya me tabaha mati.
49 Te ka iti mana me kabehemetemoneke yama honara ya. Me ahabemetemoneke faro.
50 Hahi bao ta neme ya kisakimata amaka, me hikabebonaha, me ahabaterabone mati.
51 Ha owa efe bao yati ne ama oke, kisakimata neme ya. Hahi bao me kabaha fara me tohaha me tohatehaboneke. Efe bao oko ime amaka, ta onehibonaha, ehene me wini fara tohatibone karo Teoso ya me tabaha mati, me nafi", ati nemarika.
52 Soteo me yawahamaroke, me abe hiyara mati. "Himata nima ime ta ni neba amara, e kabehibana?" me ati namaroke.
53 "Neme ka Owa ime te kabarihi, emene te fawarihi ne ya te sawiterabone teke fara yama tohaha ya ha te. Keye amakere.
54 Haha oko ime me kaba, oko emene me fawa na me wini fara tohatehaba me amake Teoso ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya. Me hiri onamatehaboneke yama amo ni nafi ahabi ya.

55 Oko ime yamata yokana amake. Oko emene
yama fawaha yokana amake.
56 Haha oko ime me kaba, oko emene me fawa,
na me ya otabine oke, owa ya me tabaha mati.
Ota tabi fawa rabone otake.
57 Okehemete ama oke okobi yati ne ati ehene.
Ehene yati one oke. Oko ime me kabaha me yati
nabisaboneke owehene.
58 Efe bao neme ya kisehimata amaka. E ka
iti bao owa me kabaha me ahabemeteke. Hahi
bao ta me kabi ya me wini fara tohatehaboneke
Teoso ya me tabaha mati fara yama tohaha ya",
ati nemarika.
59 Ati e nemarika ahi, mera kanawanahari
Kafanao ka sinakoka ya.

Tiwati hiri tinaha ta amosake.

60 He ya tataba he ati me mitaha me ati yana
namaroke, me tamaha mati, me ati e na mati ahi:
"Hahi ati nihinakara. Hike ati hinofaraba?" me
ati namaroke.
61 Sesowi he ya tataba me ati boti watohi-
mataka, me abe hiyara mati, ati me hinofarahari.
Mera aate nemarika. "Owati te nofarini?
62 Te ati e naba te amari, Neme ka Owa te awi
ya tokomisamari fare kisaki ka yama ya?
63 Teoso Kanamori ehene te wini fara tohate-
haba te amake Teoso ya te tabaha te. E ka one
me ihi e naba watatera amake, Teoso Kanamori
ehene nima me ihi na mati. Owati hiri onaha ihi
Teoso Kanamori kakete amaka. Owati hiri onaha
ihi te wini fara tohatehaba te amake Teoso ya te
tabaha te.
64 Te one me nasa ke owati me nofara mati", ati
nemarika. Sesowi hibati ya me ini watohimata-
monaka, he ati me nofara mati. Me ka owa ino

wato, nematamonaka, he ta tebanoho me one ni ya.

65 "Makoni owati e nara oke ahi: 'Haha me ta me ni ya okobi ati amose ya me kakehaboneke owa ni ya'", ati nemarika.

66 Afa yama ya Sesowi ya tataba me one Sesowi me nofamara he ya me tabamarahamaroke, me tamaha mati.

67 Me 12 na mera aate nemarika. "Te tokoma nibana ha te?" ati nemarika.

68 Simao Betiro ati yana nemarika. "Ota ka Hiti hike ya ota tabaribe? Tiwati hiri tinaha ta amosake. Tiwati kamiti ota nofake, ota winatehabone ota Teoso ya ota tabaha ota, fara yama tohaha ya.

69 Tiwati ota nofake. Hahi tamine me hikaminehimata tihaha tiwa ota wato nineke, Teoso tiwa yosehi tiwa", Betiro ati nemarika.

70 "Te 12 na tera okatikaharo oke. Te ka owa ohari sawi naka, Satanaisi ehene weye nari", Sesowi ati nemarika,

71 Yota kaminari, Simao Isikarioti biti, Sesowi ta tebanoho me one ni ya, me 12 na me ka owa.

7

Sesowi sawihibona nisori me hinehimatamonaka ayaka ya.

1 Sesowi yobi ni ohariwahemarika Karireya ya. Yobi ni nofamarehimarika Soteya ya, soteo me hinabowehibona me hine kari.

2 Soteo me ka marina amo ni yabokirahamaroke, yobe fotare ka marina.

3 Sesowi nisori me aate hinehimarika. "Sesowi yana tinahi. Tikamibeya Soteya ya, tiwa me nofaha tiwehene kitaha me awahabone tiwa.
4 Me nafi era watohaba e ehene e kehemoter-aboneke. Yama tiwato ya tiwa tinamoabone tike, tiwa me awibone karo, me nafi", me ati namaroke.
5 Me ati e na Teoso ka towisawa amaremona me hinehimarika, fara nisori mati.

6 "Oko amo nibone kobo kere mata. Fara yama we nima te amo ni nineke ha te.
7 Tera me kakokere. Ha owa ta owa me kakoke, yama okomini karo me ka yama hiyararo.
8 Te sawihi marina ya Serosarei ya. Os-awirabone oke, oko amo nibone kobo ri karo".
9 Ati e ne itamatehimarika mata Karireya ya.

Sesowi sawihimatamonaka yobe fotare ka marina ya.

10 Sesowi nisori me tokomakehemetemoneke marina ya. Me nowati ya tokomakehimarika, me nafi hiwatorahari. Me nafi hiware tokomakehimarika.
11 Marina ya soteo me ka hiti me siba hinehimarika sawi tabiyo. "Hibaka tohe awaraya?" me ati nemetemoneke.
12 Marina ya me sawiha me abe hiyararawemetemoneke, Sesowi me kamina mati. "Amosate amaka", me one ati, "Hiyatere amaka. Era keyehate amaka", me one ati, nemetemoneke.
13 Sesowi me kamina me ati kitaremetemoneke, me ka hiti me me nakome karo.

14 Marina enoki ahabi ya Sesowi tokiyoma-
makemarika teboro wari ka yama ya. Mera
kanawanehimarika waha.
15 "Kaa", soteo me ati namaroke. "Himata nima
ne yama watora, me hikanawanarahari?" me ati
namaroke.

16 "Owati amara okominine oke. Owa yosehi-
mata ati okominine oke.
17 Teoso yama hinofa hiri ni tinofi ya yama
okomina tiwato tinahabone tike, owati amararo.
Owa tiwatoabone tike, Teoso ati okominaha owa.
18 E one era me kahiyarahabone e ati ni ya
fara e ati e kaminabone eke. Era yosehi me
kahiyarahabone e ati ni ya keye hihiri e tohara
awineke. E ehene e na e ka yama hiyaraba
watatera amake.
19 Te ni ya Mowisei Teoso ati kamine ati te
tokatabatera te amake, te nafi. Himataba owa
te nabowahabone te ati nineri?" ati nemarika.

20 "Inamati ehene ama tirini? Hibake tiwa
nabowehibona ati rano?" me nafi ati namaroke.

21 "Te ka owa ohari okasomi ya 'Kaa', te ati na
teke.
22 Mowisei tera yosehimatamonaka, te ka
matehe sowiri atari kote te wisi nabone te.
Matehe sowiri atari kote wisi ni Mowisei tai
toharematamonaka. E ka iti me one ta matehe
sowiri kote wisi ni me tai tohibehemetemoneke,
Mowisei watare ya mata. Sabato ya yama te ahi
te te amake, matehe sowiri atari kote te wisi na
te,
23 fare Mowisei atimatamona ehene. Himataba
owa te kakoneri, sabato ya e ka owa okasoma
owa, abono nafi?

24 Yama mese te kakatomarima nahi. Yama
boti te awahi, amosi te awahabana, yama hiyara
wataramone te ati niba karo", ati nemarika.

Owa te watoha te awine?

25 Serosarei ya me winaha me one ati yana
namaroke. "Efe amare, me hinabowebona me
hinahari?
26 Me nafi hiyare e ka hiti me ati yana kere he
ni ya. Kirisitomona me hine awa, e ka hiti mati?
27 Kirisito amare awaka. Yane ka tabora ota
watoke. Kirisito kake ya yane ka tabora e
watorabone me hite amake", me ati namaroke.
28 Sesowi mera kanawanehimarika teboro
wari ka yama ya. "Owati te mitahi. Owa te
watoha te awine? Owati ka tabora te watoha
te awine? Fara owati amara ihi okehemete
ama oke. Owa yosekimata te watokere. Era
keyehatere amaka.
29 Owato oka ha owa, okehemete owa ahi he
ni ya. Owa yosehimata amaka, okehabone owa",
Sesowi ati nemarika.
30 Faya me hiwatebona me hine me hiwatare-
himarika mata, amo nibona kobo re karo mata.
31 Me tamaha ati me hinofawahemarika waha,
me ati e na mati ahi: "Hahi mera nakitama-
hareka hari, me tamaha mati. Kirisito tohe
awaka hari, kaketehibona me hinehimata", me
ati namaroke.

Me ka hiti saotato me me yosehemetemoneke,
Sesowi me watahabone mati.

32 Me tamaha me abe hiyara Sesowi me kam-
ina me ati e na me ati fariseo me himiteme-
teke. Faya sasetoti me ka hiti me ya fariseo

me tabaha me ka saotato me me yosehemete-
moneke, Sesowi me watahabone mati.
33 "Sasawi okowamatabone oke mata te ni ya.
Manakobisa owa yosekimata ni ya okomabone
oke.
34 Owa te siba ni ya owa te wasiraba te amake.
Fara okomi ka yama ya tokomaki te watoraba te
amake", Sesowi ati nemarika.
35 Soteo me abe hiyaremetemoneke. "Hika ya
tokomeba amara, e wasirebana? Tokomarehiba
ama bara me ka sitati ya, Keresia ka me ati me
hiri na me ka sitati ya, e ka one me wini ka yama
ya? Bara mera kanawana neba ama fahi?
36 Himataba ati e nara ahi: 'Owa te siba ni ya
owa te wasiraba te amake. Fara okomi ka yama
ya tokomaki te watoraba te amake', ati nari?" me
ati nemetemoneke.

Teoso ka faha Sesowi kaminematamonaka.

37 Marina amo ni towaharikosamaroke, amosi
mati tohaharo. Sesowi wamise ati yana ne-
marika. "Owati te mitahi. Bakasi te awi ya te
kamahi owa ni ya. Yama te fawibeya.
38 Teoso ka yama hani owati me nofa mera
kamina ati e teha amake ahi:

'Faha tamini mati tohaha tasi namisaboneke
he nabati ya, faha kanafiaharo',

ati te amake".
39 Sesowi faha kamine Teoso Kanamori
kaminemarika, Teoso ta hinehibanoho me ni
ya, Sesowi ati me nofa mati. Teoso Kanamori
kakemataremtamonaka mata, Teoso Sesowi
towakamare karo mata neme ya.

Me abe kasiro kamisemetemoneke, Sesowi me kamina mati.

40 Sesowi mera hiyare ati me kamita me one
ati e namaroke ahi: "Efemata amaka, Teoso ati
kakaminamata, kamatehibona me hinehimata-
monaha hibati ka mati. Keye amakere", me ati
namaroke.
41 "Kirisito amaka", me one ati namaroke. Me
one ati e, namaroke ahi: "Kirisito watareba
awaka Karireya ya.
42 Kirisito Tafi ka notitebonamona Teoso ka
yama hani ati te amake. Kirisito watehibona-
mona ati te amake Berei ya, Tafi ka sitati ya",
me ati namaroke.
43 Me abe kasiro kamisamaroke, Sesowi me
kamina mati.
44 Me one hiwatebona me hinehimatamonaka,
me hibehibonaha kateya ya. Me hibehibona me
hine me hiwaterematamonaka.

Me ka hiti Sesowi me nofaremetemoneke.

45 Faya saotato me fari tonamemetemoneke,
sasetoti me ka hiti fariseo me ya me taba
me ni ya. "Himataba te kakamarara?" me ati
nemetemoneke.
46 "E ka owa ati e neba watatere amaka",
saotato me ati nemetemoneke.
47 Fariseo me ati e nemetemoneke ahi: "Tera
keyeha ne awaka.
48 E ka hiti ati me hinofare awaka, me nafi.
Fariseo me nafi ati hinofarihi, hine awaka.
49 Haha he ati me nofaha yama me wawatobiti
kere. Mowisei ka yama hani me watorihi ke.
Makoni Teoso mera waka nebonaka me ka yama
hiyara ihi", me ati nemetemoneke.

50 Nikotemo ati yana tonehimatamonaka,
fariseo me ka owa, tokibahari Sesowi ni ya.
51 "Mowisei ati e nemata awaka ahi hinaka
yama hani ya, e kihaharo. Haha me ihi hi-
yaramone me ati e mitibahabone eke, fara hine
me kamina me ati, yama e watobone karo",
Nikotemo ati nematamonaka.
52 "Karireya kabisa ama ti, ha tiwa? Teoso ka
yama hani tiwahi. Teoso ati ka yama hani atiba
watatera amake, Karireya ka Teoso ati kakami-
natebona kaminaro", me ati nemetemoneke.
53 Me tokomarawemetemoneke fara me tabori
ya.

8

Tika ahabi onofabisa okere.

1 Sesowi tokomisehimarika atami ya, orifa boti
ka atami ya.
2 Yama we kamaki ya tokomemarika teboro
wari ka yama ya. Me nafi kakehamaroke he ni
ya. Itaririse mera kanawanehimarika.
3 Mowisei ati kakamina fariseo me ya me taba
fanawi me kakamakehamaroke, maki amare ahi
hina me hiwasiharo. Me ati ihi wahamaroke me
baikani ya.
4 Sesowi me aate namaroke. "Borofeso, fanawi
maki amare ahi hina me wasihanike.
5 Fanawi ihi e na e banahabone Mowisei ka
yama hani ati te amake yati ibe ya, ahababonehe.
Himata nima tiwati ri?" me ati namaroke,
6 he me totomi na mati, ati tosawarihibona me
hinahari, ati me himite ya me hikaminehibonaha
me ka hiti me ni ya.

Sesowi mowi nise yama hani rawi kanehi-
marika wami ya, yehe ya.
7 He aate ni me fawa ramaroke, he ati miti
tabiyo. Faya wamisame ati yana nemarika. "Te
ka owa yama hiyara hiri re kinari tai hiwahi", ati
nemarika.
8 Sesowi mowi nisamatase yama hani rawi
katasemarika wami ya.
9 He ati me mita me tokomamaroke, me
oohariki na mati. Horawe tai tohame nowati
ya me one tokomakehamaroke. Ohari fanawi ya
tofamakosemarika, me teme na mati.
10 Wamisame fanawi aate nemarika. "Fanawi
hibaka me tohari? Tika ahabi me nofa me
watara me awine?" ati nemarika.
11 "Me watara me awineke", ati namaroke.
"Tika ahabi onofabisa okere. Tikamahi. Tiwe-
hene hiyara watamariyahi waha", ati nemarika.

Me nafi ka yama oye ama oke.

12 Sesowi mera hiyaremarika. "Me nafi ka
yama oye ama oke ha owa. Owa ni ya te sawi
ya te yaka raba teke yama soki ya. Te ka yama
oyebone nahabone teke, te wini fara tohatibone
karo Teoso ya te tabaha te", ati nemarika.
13 Fariseo me ati yana namaroke. "Fara tiwa
tikamina tiwati amosakere", me ati namaroke.
14 "Fara owa okomina owati amosake, okimete
ka yama owatoa owa, okomiba ka yama owato
ona owa. Okimete ka yama te watokere, ha te ta.
Okomiba ka yama te watorihi, ke.
15 Me one ihi hiyaramone te ati ke, fara yama
te nofa te hiri na te, Teoso ati miti te nofara te.
Me ahababone ona owatiba watatera ama oke.

16 Me ahababone ona owati ni ya owati amosa
awineke, owati ohariri karo, okobi ati ya owati
tohi karo, owa yosekimata.
17 Ati e nineke ahi, te ka yama hani karo,
Mowisei ka yama hani:

'E ka one me famaha me ta yama me kamini
ya, me ati amosa me awineke',

ati ke.
18 Owa okominine oke. Okobi owa yosekimata
owa kamina naka", Sesowi ati nemarika.
19 "Hika ya tohe awaraya abi?" me ati na-
maroke.
"Owa te watokere. Okobi te watorihi ke. Owa
te wato ya okobi te watohene te amake", ati
nemarika,
20 mera kanawanahari teboro wari ka yama
ya, yinero wiyene wari yabore ya. Me hiwata-
matarehimarika, me hibehibana kateya ya, amo
nibona kobo re karo mata.

Hibake ama tiri?

21 Sesowi mera hiyaramatasehimarika.
"Okoma okibone. Owa te siba ni ya owa te
wasiraba te amake. Te ahababa te amake, te
ka yama hiyara te kihasa na te. Tokomaki te
watoraba te amake fara okomi ka yama ya", ati
nemarika.
22 "Fare hiwa nahabihiba ama, 'Okomi ka yama
ya kamaki te watoraba te amake', ati nari?" soteo
me ati namaroke.
23 "Bofe ka me te amake. Neme ka ama oke ha
owa. Wami ka me te amake. Wami ka ama okere
ha owa.

24 Te ahababone onahara oke, te ka yama
hiyara te kihasa na te. Efe amaremona owa te
ati ni ya te ahababa te amake, te ka yama hiyara
te kihasa na te", ati nemarika.
25 "Hibake ama tiri?" me ati namaroke.
"Efe aya okominehi ama oke.
26 Te ka yama hiyara tamaha hasi narake,
okominehenehe. Hahi owa yosekimata keye hiri
tere amaka. He ni ya yama omita ta okomini
onofa ama oke", ati nemarika.
27 Ati me hiwatorehimarika, batino kaminari.
28 Sesowi ati yana namatasehimarika. "Neme
ka Owa te ta tomise ya owa te watohaba teke,
efemona owa. Owahariha yama hiri otera ama
oke. Okobi owa kanawane ka yama ta okominate
ama oke hine ya.
29 Owa yosekimata owa ya famaka. Owa
kakosarareka, yama hinofa hiri oni karo",
30 ati nemarika. Me tamaha ati me hinofe-
marika.

Satanaisi biti me te amake.

31 Sesowi soteo mera hiyaremarika, ati me
hinofari. "Owati nofi te fawa ri ya owa ya tataba
yokana me te tohaha te awineke.
32 Yama fa yokana te watohabone teke. Afa
yama ihi te nahowahabone teke, me ka yama
aahi te tohamaraha te", ati nemarika.
33 "Abarao ka noti me ota amake. Me ka yama
aahi me ota tohatera ota amake. Himata nima
tiwati nineri, e naro ahi, 'Te nahowahabone teke',
tina tiwa?" me ati namaroke.
34 "Yama hiyara e hiri na yama hiyara era
nahatote e amake. Me ka yama aahi nima e e

te e amake, e ati boti hiyara yama hinofa ya e
ehene tohaharo. Keye amakere.
35 Me ka yama aahi me sawi fara tohatera me
amake me ka hiti taboro ya. Me ka hiti biti ta
sawi fare tohate amaka bati taboro ya.
36 Makoni okobi biti tera nanahowahe ya na-
howai yokana te tohahabone teke, me ka yama
aahi me te tohamara te.
37 Tera owato oke, Abarao ka noti me te tohaha
te. Owa te wati kana na teke, owati te nofara te.
38 Yama owaha okominahara oke, okobi ya ota
fami ya. Fare te ka abi ati nima, te ehene teha te
amake".
39 "Ota ka abi amaka hari Abarao", me ati
namaroke.
"Abarao biti me te tohi ya Abarao ehene nima
te ehene nene te amake.
40 Teoso ati omitara oke. Ati okominahareka,
ati amosari, te ni ya. Teoso ati okomina okene
owa te wati kana teke. Abarao ehene e tere
amaka ahi.
41 Fare te ka abi ehene nima te ehene nineke",
ati nemarika.
"Ota ka abi oharika, Teoso toahari. Ota ka
abi Teoso biti yokana me ota amake", me ati
namaroke.
42 "Teoso biti me te tohi ya owa te nofehene
te amake, okehemete owa Teoso ni ya. Owati
amara ihi okehemete ama oke. Okehemete ama
oke Teoso ati ehene. Osawi oke ahi waha.
43 Himataba owati te watorineri? Owati miti te
nofari ka owati te watorineke.
44 Satanaisi biti me te amake, fara te ka abi
yama hinofa hiri ni te nofaha te. Era nahabi fare
tohate amaka. Era keyehi fare toha, te amaka,

yama amosa nofare kari. Keye hiri te amaka.
Fare ehene tohate amaka, keye hiri nari. Keye
hihiri amaka, keye bati tohe kari.
45 Fa yokana okomini ka owati te nofarineke.
46 Te ka owa neba ama, owa kaminebana,
owehene hiyaramone ati nari, keye hiri rari?
Keyeba hiri orahara oke. Himataba owati te
nofarineri?
47 Teoso ka me te tohi ya Teoso ati te kamitene
te amake. Owati te mitarineke, Teoso ka me te
tohari karo", ati nemarika.

Abarao watamatare ya osawibehemete ama oke.

48 "Ota ati e nibaharo ota amake ahi: Samaria
ka me ka owamona tiwa ota ati naro otake.
Inamati ehenemona tiwa ota ati, naro otake. Ota
ati fiya torehete awineke", me ati namaroke.
49 "Inamati ehene ama okere. Owehene okobi
me kahiyarake. Owa te tahi ke ha te ta.
50 Me ati yana niba onofa okere, otaminaha-
mone me ati na mati. Owa naka, otaminamone
me ati nabone ati nari. Yama watoka hari, e ka
yama. Keye hiri oni ya keye hiri, keye te hiri ni
ya keye te hiri, na te awineke.
51 Haha owati me tokataba me ahabater-
aboneke. Keye amakere", ati nemarika.
52 "Tiwa ota watowahake waha, inamati ehene
tihaha tiwa. Abarao ahaba, Teoso ati kakamina
me ahaba, nemeteke. 'Haha owati me tokataba
me ahabaterabonekе', tine ti?
53 Tika yama wato amosi mati tohahamone
tine ti? Ota ka iti Abarao ka yama wato ihama-
mone tine ti, ahabemata? Teoso ati kakamina
me ahaba nemeteke. Tika yama amosa wato fiya

tonahamone tine ti, ha tiwa? Hikemona tiwa tine
tiri, amosi mati tihahamone tina tiwa?" soteo me
ati namaroke.
54 "Owa me kahiyarabone oni ya owati hinita
tohahaboneke. Okobi ati amaka, owa kaminari,
owa me kahiyarabone ati nari. Efe okobi amaka,
te ka Teosomona te ati nari.
55 Te watotere amaka. Ha owa ta owatote
amaka. Owatoteremona one ya keye hihiri
ohehene ama oke, fara te nima. Owatote amaka.
Fare ati nima owehene te ama oke.
56 Te ka abi Abarao tohe Teoso hiyaremata-
monaka, oko kakitebone kaminari. Abarao
Teoso ati mite yayai nematamonaka. Otamine
mite yayai nematamonaka", ati nemarika.
57 "Abarao tiwaremete ama tike. 50 ano tiha
tikere", soteo me ati namaroke.
58 "Abarao watamatare ya osawibehemete ama
oke baha. Keye amakere", ati nemarika.
59 Faya yati ibe me yabahamaroke, Sesowi me
banahabone mati. Sesowi hiwa kehemo tasi
tonehimarika teboro wari ka yama ya.

9

Sesowi me ka owa kasomematamonaka, noko awaterari.

1 Sesowi yaka ne me ka owa awehimarika noko
awaterari, fara hikawatehemete.
2 He ya tataba me aate hinehimarika. "Habi
himata ihi noko awatereno amara? Bati yama
hiyara me hiri na me ihimete ama? Fare
yama hiyara hiri ne ehenemata ama?" me ati
namaroke.

3 "Ehene amakara. Bati me ihi amarihi ke. Noko aware watehimatamonaka, Teoso kiti yofi kanehibonaha.
4 Yama wa tosa ni ya yama e ahi nahi, Teoso ka yama, owa yosekimata. Yama sokihaba amake. Yama soki ya yama e ahi raba e amake.
5 Bofe ya osawia me nafi ka yama oye ohine oke", ati nemarika.
6 Ati fawa ne wami firo kase atabo hiri nemarika. Me ka owa noko ketehemarika atabo ya.
7 "Tinoko soko tinahi faha Sirowe ya". (Sirowe ino e ka owa ino tohate amaka, owabisa hiyosehari.) Tokifiwahe noko soko ne tokomemarika, noko awawahari.
8 He wini beheri ka me toha, me one he aawa me toha, na me ati yana nemetemoneke, me ka yinero ninika tohe me hiwi hinofe kari. "Efe amare, itehi yinero aate nofahari?" me ati nemetemoneke.
9 "Efe tohaka", me one ati nemetemoneke.
"Efe amare awaka. Efe awi tohe efe tohare awaka", me one ati, nemetemoneke.
"Efe ama oke", ati nematamonaka.
10 "Himata nima tinoko kasomi nani amari?" me ati nemetemoneke.
11 "Aya sawihi ehene amaka, Sesowi tohahari. Atabo hiri ne onoko ketehareka. 'Sirowe ya tinoko soko tinahi', ati nareka. Okifiwaha onoko soko ona yama owahara oke", ati nematamonaka.
12 "Hika sawirano efe?" me ati nemetemoneke.
"E awakere", ati nematamonaka.

Sesowi hikasome fariseo me aate hinehimatamonaka.

13 Me hekamematamonaka fariseo me ni ya.
14 Sabato ya Sesowi atabo hiri ne noko hika-
somehimarika.
15 Fariseo me aate hitasematamonaka. "Hi-
mataba tinoko awineri?" me ati nemetemoneke.
"Onoko ketehareka atabo ya. Faya onoko soko
ona yama owahara oke", ati nematamonaka.
16 Fariseo me one ati e nemetemoneke ahi:
"Teoso hiyose hikara, sabato ya yama ahi nari",
me ati nemetemoneke.
Fariseo me one ati e nemetemoneke ahi:
"Amosare ya yama watorena amaka", me ati na
me abe ati nofaremetemoneke.
17 Me aate hinamatasehimatamonaka. "Tinoko
kasomeno awaka. Himata nima tiwatiribe,
tikamine ya?"
"Teoso ati kakamina amaka", ati nematamon-
aka.
18 Efe amaremona me hinehimatamonaka, so-
teo me ka hiti mati, bati me ati me mitara
mati mata. Keye hiri nemona me ati boti
hinematamonaka, watehi noko awarematamona
ati nari, noko awawehimona ati, nari, bati me
ati me mitamatara mati. Bati me ini me hiri
hinehemetemoneke,
19 me me aate hinahabone mati. "Efe te ka ina-
matewe ama ha? Wate noko awarematamona te
ati nabana? Himataba noko awawara?" me ati
nemetemoneke.
20 Bati me ati yana nemetemoneke. "Ota
watoka hari. Ota ka inamatewe amaka. Noko
awaremari ota watoka, watahari.
21 Yama ota watora ihi noko awawahaka. He
noko kasomeno ota watorihi ka. Te aate naho
fara me te. Nafika. Hiwa kaminebonaka", me ati
nemetemoneke.

22 Soteo me me nakome ka me atimetemoneke. Sesowi Kirisitomona me ati naba me ati
watarabone soteo me me hinibehemetemoneke
baha. Sesowi Kirisitomona me ati ni ya me tokiyomamarabone soteo me me hinehemetemoneke
sinakoka toro ya.
23 Makoni bati me ati e nemetemoneke ahi:
"Nafika. Te aate naho", me ati na mati.
24 Me ha hitasematamonaka. "Keye hiri tirahabone tinahabone tike Teoso nokosi ya. Teoso
tiwati mitaka. Ota watoka hari, hiyarari", me ati
nemetemoneke.
25 "E awakere. Amose ya amosa, hiyare ya
hiyarihi ne awaka. Owa owato oke. Onoko awatera onoko awawaineke", ati nematamonaka.
26 "Himata nima ehene rano tiwa ni ya? Himata nima tinoko ni rano, amosawahamahabana?" me ati nemetemoneke.
27 "Owa okominahara oke hibati ya, owati te
mitara te. Himataba owati te mitamatasahabone
te ati nineri? He ya tataba me te tohawa nibana?"
ati nematamonaka.
28 Faya fariseo ati me himite me hikakomatamonaka fahi, ati me hinofarahari. "Ati tinofa tika
ha tiwa. Mowisei ati ota nofabisake ha ota.
29 Teoso Mowisei hiyaremata ota watoke. Hahi
kaki ka yama ota watokere", me ati nemetemoneke.
30 "Himata amari fa? Onoko kasome kaki ka
yama te watokere.
31 Teoso e watoke, me ati mitarari, yama hiyara
me hiri na me ati. Haha Teoso me nofaha me ati
mitate amaka, yama hinofa me hiri na mati.
32 E ka owa tamine e mitatere amaka, hahi
noko awatere noko kasomari.

33 Teoso hiyosere ya yama watorena amaka",
ati nematamonaka.
34 "Otara tikanawanariyahi. Tiwata tihiyare-
hemete ama tike", me ati nemetemoneke. Me
hinasawimarematamonaka me ni ya.

Sesowi hikasome kobo hinehimatamonaka.

35 Me hinasawimare tamine Sesowi himite siba
hine hiwasimarika. Aate hinehimarika. "Neme
ka Owa ati tinofini waha?" Sesowi ati nemarika.
36 "Hibakari, ati onofebana?" ati nemarika.
37 "Tiwahareka hibati ya. Efe tiwa hiyaraka",
Sesowi ati nemarika.
38 "Oko Hiti tiwati onofa oke waha", ati ne-
marika. Sonarisehimarika he nokosi ya.
39 "Okehemete ama oke bofe ya, me ebe okan-
abone owa. Okehemete ama oke, me noki awat-
era me noki awawaibone karo. Okehemete ama
oke, haha me noki awaha me noki awamaribone
karo", Sesowi ati nemarika.
40 Fariseo me one Sesowi ya me tabaha he ati
me mitahamaroke. "Ha ota ota noko awamarihi
nine?" me ati namaroke.
41 "Te noko awamari ya Teoso tera kakorehina
amaka. Te noko awahamone te ati nineke.
Makoni tera kako fawa raka", Sesowi ati ne-
marika.

10

*Sesowi ofeya me nanarifa kaminematamon-
aka.*

1 "Hahi ofeya me tabori ka nokobi amara ya
tokiyome yama boboti amaka. Era nanahabi
amaka. Tokiyomate amaka ha ya. Keye amakere.

2 Hahi nokobi yokana ya tokiyomehi ofeya me
nanarifa amaka.
3 Nokobi sese kana nokobi se kite amaka,
tokiyomabona kari. Ofeya ati me himitate
amaka. Hinaka ofeya mera ehe te amaka fara
me ini ya. Mera kakiyomamate amaka, me
nahokosahabone mati.
4 Hinaka ofeya me nafi kakiyomame me nokosi
ya tai toamate amaka. He nowati ya me yotote
me amake, he ati miti me wato karo.
5 Bare nowati ya me yototera me amake, me
hiwaterari. Mera ha ne ati me hinofare ka me
tokarikosate me amake, ati me hiwatore karo",
Sesowi ati nemarika,
6 hiyara kaminari. Sesowi ati me watora-
maroke, hiyara kaminari.

Ofeya me ka nokobi ama oke.

7 Faya Sesowi mera hiyaramatasehimarika.
"Ofeya me ka nokobi ama oke ha owa. Keye
amakere.
8 Onokosi ya me tai toha yama boboti meme-
teke, me nafi, era nanahabi me toha mati. Ofeya
me ati me hinofarehemeteke.
9 Ha owa nokobi ama oke. Owa ya me
tokiyoma me kasomaboneke. Me tokiyoma, me
kiyomama, masiri me wasi, naboneke.
10 Yama boboti kakete amaka, mera boti, mera
waka, nebonaha. Okehemete ama oke ha owa,
me winatibone karo fara yama tohaha ya, Teoso
ya me taba mati. Okehemete ama oke me sawi
amosibone karo".

Ofeya me nanarifa amose ama oke.

11 "Ofeya me nanarifa amose ama oke ha owa.
Ofeya me nanarifa amose hiwa ta nebonaka,
ahabebonaha, ofeya mera kasomebonaha.
12 Hiti nanarifa ofeya mera narifi yokana
tohatere amaka, hinaka ofeya me amari karo.
Robo kake awe ya tokomate amaka, ofeya mera
kakosahari. Faya robo mera wate ya me one
tokarikosate me amake.
13 Hiti nanarifa ofeya mera nofare ka tokomate
amaka, me ka hiti tohare karo.
14 Ofeya me nanarifa amose ama oke ha owa.
Oko ofeya me owato, owa me wato, te me amake.
15 Okobi owa wato, okobi owato, te ama oke,
fara me nima. Fara owa okahabanabone oke,
ofeya me okasomahaba owa".

16 "Oko ofeya me one toha, nabisake, me tabori
one karo. Me owakamahabanake ahi. Owati
me mitahaba me amake. Me yoro tokowamaba
me amake ahi, me nafi tohi ohariaba mati, me
nanarifa ohari mati".

17 "Okobi owa nofaka, owa ta onahabone oni
karo ohababone owa, okitamatasibone karo.
18 Me ati ihi amara ohababone oke. Fara owati
ya ohababone oke. Owati yana ni ya ohab-
abone oke. Owati yana namatasi ya okitama
onahabone oke. Okobi ati ehene amaka, owa
yosehari", ati nemarika.

19 Soteo Sesowi ati me mita me abe ati
tokatabaramaroke tasa.
20 Me tamaha me ati e namaroke ahi: "Rabike
awaka, inamati ehene. Himataba ati te kami-
tara?" me ati namaroke.
21 Me one ati e namaroke ahi: "E ka owa
inamati ehene tohe ati e tere amaka ahi. Inamati

ehene e noko awamaba watatera awineke", me ati namaroke.

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke.

22 Faya teboro ka ayaka ka yama tohehemete-
moneke fahi, yama siri tohi ya.
23 Sesowi yaka nemarika teboro wari ka yama
ya, Saromao ka yobe bari karehi ya.
24 Soteo me moto hikane me aate hinehi-
marika. "Himata nima yama amo ni ni ya tiwa
tikaminaribe? Yama amo ni fiya tonake. Kirisito
tihi ya tiwa kamini yokana tihahabone tike ota
ni ya", me ati namaroke.

25 "Yama okominahara oke hibati ya, owati te
nofara te. Me okasomahara oke, okobi ati ehene.
Afa yama hiri ona owa kamininеke.
26 Owati te nofarineke, oko ofeya me te tohari
karo.
27 Oko ofeya owati me mitate me amake. Me
owatote me amake. Onowati ya me yoto, te me
amake.
28 Me winatehaba me amake fara yama tohaha
ya, owati ihi. Me ahababa me wataterabа me
amake. Me me hiyabamakiteraba me amake owa
ni ya.
29 Okobi owa ni ya mera ta ne kitate amaka
mata ya. Me me hiyabamakiteraba me amake
okobi ni ya.
30 Ha owa okobi ota ni oharineke", Sesowi ati
nemarika.
31 Soteo yati ibe me yabatasahamaroke, Sesowi
me banahabone mati, ahabebonaha.

32 "Yama amosa tamaha hiri onahara oke te
nokosi ya, okobi owa yosehi owa. Himata hiri
ona ihi owa te nahabiribe?" Sesowi ati nemarika.
33 "Yama amosa hiri tinaha ihi amara ya tiwa
ota banahaba otake. Tiwati hiyari ka tiwa ota
banahaba otake, Teoso yama hinofara hiri tina
tiwa, e tihaha Teosomona tiwa tiniha tiwa", me
ati namaroke.
34 "Te ka yama hani te awarini, Teoso ka yama
hani, ati e naro ahi:

'Teoso me onemone tera onahara oke',

35 Teoso ati nematamonaka, Teoso ati me mitaha
mera kaminari. Teoso ka yama hani ati e
mitarama naba watateraboneke, Teoso ati toha-
haro.
36 Teoso biti ama oke, onahara oke. Himata
nima te ati nineri, owati hiyaramone te ati na te,
yama Teoso hinofara hiri onahamone te ati na
te? Okehemete oke okobi ati ehene, okobi owa
wasihimata owa.
37 Okobi yama hiri hinaha ya owehene tohari ya
yama amosene amake owati te nofari ka yama.
38 Okobi ehene ya owehene tohaha owati te no-
fara yama hiri onaha ihi Teoso biti ohahamone
te ati nabone teke, owa te watobone karo, okobi
ha owa ota ni oharia ota, ha owa okobi ota ni
ohari na ota", ati nemarika.
39 Me hiwatebona me hitase hasi tasemarika.
40 Sesowi tokariwahamatasehimarika Sotao
kowani ka ya, fare Yowao mera iibofarisari ka
yama ya. Sawihimarika fahi.
41 Me tamaha me tokomakehamaroke he ni
ya. Me ati e namaroke ahi, me abe hiyara

mati: "Yowao mera nakitamehiba watare ati
fiya torehita amaka, Sesowi kaminari", me ati
namaroke.
42 Me tamaha Sesowi me nofawahamaroke
waha afa tabora ya.

11

Rasaro ahabematamonaka.

1 Me ka owa Rasaro tohe kiya nemataka. Beta-
nia kamari amaka, haha tabora Maria hinakati
Mahata toha na me taborimaroho,
2 afa Maria e ka Hiti teme sika karetehabana
befomi ya, he teme nahokoriwatehabana tati
kone ya, efe Rasaro kiya ne hinakasima.
3 Maria hinakati ya famaha Sesowi ino hiri
narawemetemoneke. "Kiki, aya tinofe kiya
nareka", me ati namaroke, Sesowi me aate na
mati, Maria hinakati ya famaha ati me kamina
mati.
4 Sesowi me ati mite ati yana nemarika. "Kiya
nemona ahabarehibonaka. Kiya naka, Teoso
me kahiyaribone karo, Teoso biti me kahiyara,
nibone karo", ati nemarika.
5 Sesowi mera nofehimari amaka, Mahata,
hinakasima, Rasaro, me na mati.
6 Rasaro kiya nemona tamine mitakana yama
we famaha ya sawisa nemarika mata.
7 Faya he ya tataba mera hima nemarika.
"Hima e wete tonamaba eke Soteya ya", ati
nemarika.
8 "Habi soteo tiwa me banahabone me ati
narake fahi yati ibe ya, tiwa me nabowahabone
mati. Tikamatasibana fahi?" me ati namaroke.

9 "Yama we oharia ka bahi 12 tereno ama? Yama wa toni ya e yaka na e tara tokatera amake, yama e awi karo yama wa toni ya.
10 Yama soki ya e yaka na e tara tokate amake, yama we watari karo", ati nemarika.
11 Ati yana namatasehimarika. "E ka habai Rasaro amo neno awaka. Okomakehabana oke fahi, onatafihibana", ati nemarika.
12 "Sesowi amo ne ya kitameba awaka", he ya tataba me ati namaroke.
13 Sesowi ati me mita Rasaro amo ne kaminemona me ati namaroke, hasi nebonaha. Rasaro ahabino kaminemarika.
14 Yama kamini yokana Sesowi tohawemarika. "Rasaro ahabenoka.
15 Yayai oke ahabe ya osawiri karo. Owati te nofawahaba teke waha. Hima fahi he ni ya", ati nemarika.
16 Me ka owa ohari Tome tohe me one hiyaremarika. Ino owa Titimo tohaka, matehe fami kawata owa ino ya ino tohahari. "Hima he ya e totabamakibeya. Ahabe ya e ahabi tabibeya", ati nemarika.

Sesowi kobo nematamonaka Betania ya.

17 Sesowi tokomake kobo nemarika Betania ya. Kobo tonamake ya Rasaro foyehimataka tama ya, amo ni 4 nari.
18 Betania yaboramaroke Serosarei ya. 3 kirometoro tohake.
19 Makoni Soteo me tamaha me kakehemeteke, Maria Mahata me famaha me ati boti me nasomawahamahabone mati, me ka niso ahabe mati.
20 Sesowi kobo ni tamine Mahata mita tasi tonahamaroke Sesowi kobo nabonehe. Maria itariemeteke yobe toro ya.

21 Mahata Sesowi aate namaroke. "Oko Hiti
tisawiemenehe, okaniso ahabarehina amaka.
22 Yama owato oke haro. Teoso ha tini ya fara
tiwati nima ehene nebonaka", ati namaroke.
23 "Niso yati namatasebonaka", Sesowi ati ne-
marika.
24 "Yati namehiba owato oka, yama amo ni nafi
ahabi ya, e nafi yati nami ya", ati namaroke.
25 "Era hihiri nama ama oke, ha owa. Me wini
fara tohate me amake owehene. Haha owati me
nofaha me ahaba me sawi fara toha naboneke.
26 Haha me sawiha owati me nofaha me
ahabaterabonеke. Owati amosa awine tiwa ni
ya?" ati nemarika.
27 "Ee. Kirisitomona tiwa one oke, Teoso
biti. Efemata ama tike, kaketehibona Teoso
hinehimata tiwa", ati namaroke.
28 Mahata ati fawa na tokomamaroke. Hi-
nakasima Maria hiyaremeteke, me fami oharia
mati. "Borofeso kobo nake tiwa ati nareka", ati
nemeteke.
29 Mahata ati mita yana kabote na kama-
hamaroke he ni ya,
30 Sesowi kobo tonamakere ya mata tabora ya,
fare Mahata kobo hine ka yama ya wasa nari.
31 Soteo Maria ati me nasomawahamahabone
he ya me tabaha he me awehemetemoneke,
yana kabote naro. Me ya totabamahamaroke,
tokomaba ama nikani me hinaharo tama ya, ohi
nabana.
32 Maria kamakia Sesowi kobo na sonarisa-
hamaroke he nokosi ya. "Oko Hiti aya ti-
sawiemenehe, okaniso ahabarehina amaka, ati
namaroke.

33 Sesowi hiwahamaroke ohi naro. Soteo mera
awa nemarika, me ohi na mati, Maria ya me taba
mati. Faya yawe ohi nima nemarika.
34 "Hibaka ya te toniharano?" ati nemarika.
"Tikamakehi, temene tiwabaya", me ati na-
maroke.
35 Sesowi ohi nemarika.
36 "Te awa ha, Rasaro nofahari kasiro ya", soteo
me ati namaroke.
37 Me one ati e namaroke ahi: "E ka owa noko
awatere noko namosame amaka. Rasaro kasomi
watore awa, ahabarehibana?" me ati namaroke.

Sesowi Rasaro nawamisamematamonaka.

38 Sesowi yawamatase kobo tonamemarika
tama ya. Yati hotimaroke, noki bori boko
kanaharo fara yati ya.
39 "Yati te itihi", Sesowi ati nemarika.
"Maho kite awaka Sesowi. Foye ka amo ni
4 tohaka", Mahata ati namaroke, Rasaro ahabe
hinakati.
40 "Owati timitara tike hibati ya. Owati tinofi
ya Teoso kiti tiwahabone onahara oke", Sesowi
ati nemarika.
41 Yati me itihamaroke. Sesowi neme awe ati
yana nemarika. "Abi faya amake, owati timiti
karo.
42 Tiwa owato oke, owati kamiti fara tihaha
tiwa. Owati e nara oke ahi haha me sawiha me
ihi. Owati me miti ya me ati e nabone onahara
oke ahi: Owa tiyosemetemone me ati naboneke",
ati nemarika.
43 Faya Rasaro ha nemarika kita ya. "Rasaro
tikiyomamahi. Tikamahi ahi", ati nemarika.
44 Rasaro ahabe kiyomamehimarika. Teme
katafa, ye katafa, noko yoto kana nemarika

makari ya. "Te tisawamaho, tokomebana", Sesowi ati nemarika.

Sesowi me nabowabone me ati nemetemoneke, me ka hiti mati.

45 Soteo me tamaha Sesowi ati me nofawa-
maroke waha, me kakeha mati Maria ni ya,
Sesowi ehene me awaha mati.
46 Me one tokoma nemetemoneke fariseo me
ni ya, Sesowi me kaminabone mati.
47 Sasetoti me ka hiti fariseo me ya me taba
soteo me ka hiti me nafi me ha nemetemoneke,
heoniao me hiri nabone mati. "E ehene watara
me tamaha mera kasomaka.
48 Ehene e fawa nire ya me tamaha ati me
hinofawaheba amaka. Homa ka me kaki ya
teboro me katomaba me amake. E one me me
katoma naba me amake", me ati nemetemoneke.
49 Me ka owa Kaifa tohehimatamonaka, sase-
toti ehebote tohahari afa ano ya. Ati yana
nematamonaka. "Yama te watokere.
50 E ka owa ohari abebona onahareka, me nafi
abaribone karo. Afa yama te watora te awineke",
ati nematamonaka.
51 Kaifa fare ohari ati ehene amare ya ati yana
nematamonaka. Sasetoti ehebote tohehi Teoso
ati kaminematamonaka, Sesowi ahabebona ati
nari, Ihayeo mera kasomebonaha.
52 Sesowi ahabemarika, Ihayeo mera kasomi
oharirehibonaha. Ahabemarika, tabora nafi ka
Teoso biti mera kasoma nebonaha, mera yoro
tokaniwamebonaha, me nafi yoro tokibone karo.
53 Faya me ati me hawa tonihemetemoneke,
Sesowi me wati kanaha mati waha.
54 Makoni Sesowi sawimarehimarika me nafi
baikani ya. Yana tone tokomemarika sitati

nafira ya Efirai ya, yama honara yabori ya.
Sawihimarika fahi, he ya tataba me ya tabahari.
55 Soteo me ka Basikowa ka marina amo ni
yabokirahamaroke. Me tamaha me tokoma-
maroke Serosarei ya, yama Mowisei hinehemete
me hiri nabone mati, me amosabone mati Teoso
ni ya Basikowa nokosi ya.
56 Sesowi me siba na teboro wari ka yama ya
me abe hiyaremetemoneke. "Himata nima yama
ri te ni ya? Sawihiba ama marina ya?" me ati
nemetemoneke.
57 Sasetoti me ka hiti fariseo me ya me taba me
narabi me nima nemetemoneke. "Sawi ka yama
te wato ya te kaminebonaka ota ni ya", me ati
nemetemoneke, me hiwatebonaha.

12

Sesowi teme Maria soro karehemetemoneke befomi ya.

1 Faya Sesowi wete tonamemarika Betania ya.
Rasaro sawihimarika fahi, efe hiri hinamari.
Basikowa nokosi ya yama wehe 6 na hasi na-
maroke.
2 Marina me hiri namaroke, Sesowi me mari na
mati. Mahata mera natafamaroke. Rasaro sawi-
himarika Sesowi tafi ya tafi famahari marina ya.
3 Maria befomi tama kanahamaroke, nato
yokana tohaharo, manakone nafiharo, Sesowi
teme soro karehabonehe. He teme soro kare he
teme tamo namaroke tati kone ya. Befomi mahi
yama nahabihamaroke yobe toro ya.
4 Yota Isikarioti he ya tataba me ka owa tohe
ati yana nemarika, efe he ta nebanoho me one
ni ya, he me watahabone mati.

5 "Himataba befomi ta ni te taminarineri,
manakone ta nabana me honara me ni ya?
Ano oharia ka yama ahi ni manakone nima
manakone nineke", ati nemarika.
6 Ati e ne me honara mera nofaremata awaka.
Yama bobotimatamona amaka. Yota Sesowi
me ka yinero kakakatoma tohe yinero yayaba
tohehimatamonaka.
7 "Hine hikatoma hike. Owa keteha oko abono
hawa tonihineke, okomoabone owa.
8 Me honara me sawi fawa teraboneke te ni ya.
Ha owa ta oko sawi fawa nabone oke te ni ya",
ati nemarika.
9 Soteo me tamaha me kamakiamaroke, Sesowi
kobo ne tamine me mitaha mati, Rasaro me awa
nabone me ati na mati, Sesowi hiri hinamemon-
aha.
10 Sasetoti me ka hiti Rasaro me nabowa
nabone me ati nemetemoneke waha.
11 Me tamaha Sesowi ati me nofahamaroke
waha, Rasaro kitehi me awaha mati. Sasetoti me
ka hiti me ati me nofamarahamaroke.

Sesowi tokomakehimatamonaka Serosarei ya, someto biti weye hinahari.

12 Yama we yotoha ya me tamaha me ka-
makiemetemoneke Serosarei ya, me sawihabone
mati Basikowa ka marina ya. Me kamakia
Sesowi sawihibonamona tamine me mitehemetemoneke.
13 Yama afe me ti nemetemoneke, me hekake-
habonehe sitati beheri ya, Sesowi me kobo
kanahabone mati, me ha ni kitaha mati. "Teoso
amosaka. Efe e ka towisawa amaka hari, Ihayeo
me e. Kakehareka Teoso ati ehene. Teoso hinofa
hika", me ati namaroke, me ha na mati.

14 Sesowi someto biti siba ne someto wasihi itarimarika someto bari ya, hibati ka me ka yama hani ati nima ehene nari, ati e naro ahi:

15 "Te wato fawa nahi Serosarei ka me te. Te ka towisawa te awa ha kakehari, itariari someto biti bari ya",

yama hani ati ke.
16 He ya tataba ati me hiwatorahamaroke mata. Manakobisa Teoso Sesowi towakame ya neme ya ati me wati hiwahamaroke. Me ihi me wati nawaha namaroke, Sesowi me hiri kani ka yama.

17 Sesowi ya me tabaha me tamaha Sesowi ehene tamine me kaminamaroke, Rasaro abowi ha nari, kiyomamehibonaha tama ya, Rasaro hiri namahari.
18 Me tamaha ehene tamine me himite me kamakiamaroke he ni ya Serosarei beheri ya.
19 Fariseo me abe hiyaremetemoneke. "Era kasawarika. Te awa hari waha. Me nafi hinofawaha hika", me ati nemetemoneke.

Bara Sesowi me awahabone me ati nemetemoneke.

20 Bara Keresia ka me ati me ati tohaha me one kamakiemetemoneke marina ya, Teoso me ha nabone mati.
21 Firibi Karireya ka Betisaita ka ni ya me kake me aate hinehimatamonaka. "Sesowi ota awinima ke".
22 Firibi Atere ni ya tokome me ati kaminematamonaka. Atere ya Firibi me fama Sesowi ni ya me towakama me ati me kaminamaroke.

23 Sesowi ati yana nemarika. "Afa yamabone
amake haro hibati ya, Neme ka Owa amosi mati
tohe Teoso namobona ka yama.
24 Tiriko noki sonara wami ya ahabara fara
tohanawi naboneke. Sonaha ahabi ya bonohab-
oneke, boni tamaharo.
25 Fara era e nofi ya e ahababone eke. Bofe ya e
winaha fara era e nofari ya e winatehabone eke
Teoso taboro ya. Keye amakere.
26 Haha owa me narifabone me ati na me ya
otababone oke. Owa me narifa me ya otababone
oke fara osawi ka yama ya. Owa me narifa me
amosamone okobi ati nebonaka", ati nemarika.

Sesowi ahabibano kaminematamonaka.

27 "Oyawa oke waha. Himata nima owati
ribe? Owati e nibana ahi? Abi owa tikasomahi,
obana? Owati e rabone oke. Okehemete ama oke
ohababone owa.
28 Abi tika amosi tinamohi, tiwa me kahiyari-
bone karo", ati nemarika.
Teoso ati yana nemarika neme ya. "Oko amosi
onamoara oke hibati ya, owa me kahiyarahabani
owa. Onamomatasa okibone, owa me kahiyara-
matasibone karo", ati nemarika.
29 He beheri ya me tamaha me nahoha yama
me mitahamaroke. "Bahi ati amaka", me one ati
namaroke.
"Teoso nanarifa hihiyara hika", me one ati,
namaroke.
30 "Ati omiteba ati amakara. Ati te mitehibona
ati amaka, ha te.
31 Yama hiyara manakone Teoso nahabiwak-
abona, bofe ka yama, ehene bofe ka towisawa
kiti fawa nabona karo.

32 Owa me kakiti ya me nafi owakabone oke",
33 Sesowi ati nemarika, ahabibano kaminari.
34 "Kirisito ahabaterebona Teoso ka yama hani ati te amake. Himataba tiwati e nineri ahi, Neme ka Owa me kakitiabone tina tiwa? Hike amara, Neme ka Owa tohahari?" me ati namaroke.
35 "Te amo ni tatama kawaha te ka yama oye namatahabone teke. Te yaka nahi, yama oye ni karo. Te kakayomariyahi. Yama soki ya e yaka na e tokiba ka yama e watotera amake.
36 Te ka yama oye naha yama oye te nofahi, yama oye ka me te tohahaba te", ati nemarika.

Sesowi ati me nofaremetemoneke.

Sesowi hiyari fawa ne tokome hiwa kehemomarika.
37 Me tamaha mera nakitame me hiwe ati me hinofarehimarika.
38 Teoso ati kakamina Isaiya tohe afa metebani mera kaminematamonaka, ati e nari ahi:

"Ota ka Hiti, me ota hiyara ota ati me nofakere. Me ni ya tika kiti tinamo tikene me ati rarake",

Isaiya ati nematamonaka.
39 Makoni Sesowi ati me nofihinaramaroke. Isaiya ati owa e nematamonaka ahi, afa metebani mera kamina nari:

40 "Me noki awamararake, Teoso ati ehene. Ati ehene me ati boti kasiroarake. Me noki awi ya, me ati boti ya owati me wato ya, me kakehene me amake, me okasomahaba mati",

Isaiya ati nematamonaka.
41 Sesowi ehene amosi mati tohehi wato ka ati e
nematamonaka ahi, Sesowitebano kaminari.
42 Me ka hiti me tamaha Sesowi ati me
nofawemetemoneke, me one. Hine me kam-
inaremetemoneke me one me ni ya, fariseo me
me nakome karo. Hine me kamini ya sinakoka
ya me tokiyomamarahabone fariseo me me hi-
nahamone me ati me wati nawahemetemoneke.
43 Hine me kaminara me amosamone me me
hinahabone me ati nemetemoneke fara me one.
Teoso ni ya me amosi ya me amosa, me amosari
ya me amosarihi nabone me ati nemetemoneke.

Sesowi mera kasomebone kakehimatamona ati nematamonaka.

44 Sesowi ati yana nemarika ati kitahari.
"Owati te nofaha okobi ati te nofa, nineke, owa
yosekimata.
45 Owa te awaha okobi te awa, nineke, owa
yosekimata.
46 Okehemete ama oke, me nafi ka yama oye-
bone owa, yama soki ya me nahomarahabone
mati, owati me nofaha mati, me nafi.
47 Haha owati me nofara me ahababone ona
owatiba watakere. Me nafi ahababone onahaba
okeremete ama oke. Me nafi okasomahabone
okehemete ama oke.
48 Haha owati me nofara hine me yokotehaba
me amake yama amo ni nafi ahabi ya, owati me
mitaha mati.
49 Haha yama okomina owati amakere.
Okobi owa yosekimata owa kanawanehirika,
ati okominehibonaha.
50 Yama owato oke haro, me wini fara tohati-
bone ka yama, mera yosehi ati me hikatabe karo.

Makoni ati okominareka, owa kanawanahari owati amara ya", ati nemarika.

13

Sesowi he ya tataba me tame soko nematamonaka.

1 Basikowa ka marina yana tobone ka amo ni yana tonahamaroke. Sesowi yama watohimarika, amo nibona kobo nari, tokomebonaha bati ni ya, sawimarehibonaha bofe ya. Hinaka mera nofehimarika. Mera nofi fare tohehimarika.

2 Me tafahamaroke bai toke ya. Yota Simao Isikarioti biti Sesowi ta nebona ati nematamonaka me one ni ya, Satanaisi ati yana ne karo ati boti ya.

3 Sesowi hiwa watohimata awaka, kiti fiya tonahari mata ya, bati ehene, Teoso hiyose hiwa watohari, Teoso ni ya wete tonamebona hiwa wato, nari.

4 Sesowi yana ne makari mese ka sota tone towaya iti hiwa rofi kawahemarika.

5 Yama wiye ya faha sika nise he ya tataba me tame soko nemarika. Me tame nahokoriwehimarika, hiwa rofi kawahe ka towaya ya.

6 Simao Betiro ihawehimarika. Simao Betiro ati yana nemarika. "Oko Hiti oteme soko tibana ti?" ati nemarika.

7 "Haha yama hiri ona tiwatorahabone tike mata. Yama toyabo ya tiwatowahaboneke waha", Sesowi ati nemarika.

8 "Oteme soko titeraba ama tike", Simao Betiro ati nemarika.

"Tiwa soko ori ya e famaraba e amake", Sesowi ati nemarika.

9 "Sesowi oteme soko ni tiwaharirivahi. Oyehe soko, otati soko, tinahi", Simao Betiro ati nemarika.

10 "E afi na e abono nafi amosate amake. E teme ta soko ni ohariabone eke. Te amosake. Te nafi amakere", Sesowi ati nemarika.

11 Yama watohimatamonaka, he ta nebona watohari. Makoni ati e nemarika ahi: "Te nafi amakere", ati nari.

12 Sesowi me tame soko ni hawa tohe makari weye name towitarememarika tasa mesa ya. Faya mera aate nemarika. "Yama te watoha te awine ha, hiri onaharo te ni ya?

13 Borofesomona owa te toniha, te ka hitimona owa te toniha na te ati amosake, keye te hiri ra te.

14 Borofeso oha te ka Hiti oha ona te teme soko onahara oke. Makoni te abe teme soko, nabisabone teke.

15 Hiri one oke haro te ni ya, te hiri nabonehe, fara owehene nima.

16 Yama aahi e tohaha e fiya torahabone eke e ka hiti ni ya. E ka owa era yosehi ni ya e fiya torihi, nabone eke. Keye amakere.

17 Yama okomina te wato ya owehene nima te ehene ni ya te yayai nabone teke.

18 Te nafi amakere. Me okatika me owato oke. E naboneke ahi, fara Teoso ka yama hani ati nima.

'Hahi oko bao kabi ya hinaka bao kabi famehi owa kakoareka waha',

Teoso ka yama hani ati te amake.
19 Okominibahareka te ni ya, ehene wata-
matarari, owa te watobone karo, Teoso ka yama
hani owa kamina owa.
20 Haha me oyose me me nofaha owa me nofa
nineke. Haha owa me nofaha okobi owa yosehi
me nofa nineke. Keye amakere", Sesowi ati
nemarika.

Sesowi Yota kaminematamonaka, he ta nebanoho.

21 Faya Sesowi ati boti yawehimarika fahi. Ati
yana namatasehimarika, me ka owa kaminari.
"Te ka owa owa ta neba amaka me one ni ya.
Keye amakere", ati nemarika.
22 He ya tataba me abe awaawari tokana-
maroke, hahi Sesowi hikamine me watori karo.
23 Me ka owa Sesowi ya famarimarika, hinaka
nonofa.*
24 Simao Betiro yofiyofi hinemarika, Sesowi
aate nebonaha, hikamine ino itihibonaha.
25 Sesowi bako ya tofori Sesowi aate nemarika,
Simao Betiro ati ehene. "Oko Hiti hibakari?" ati
nemarika.
26 "Efe hinaka baobona taba okane ya
owakawehibonaka", Sesowi ati nemarika.
Faya Sesowi bao kote taba kane yaha ya
hekawehimarika, Yota, Simao Isikarioti biti.
27 Bao kote wara tone ya Satanaisi tokiyomehi-
mataka Yota boti ya. Sesowi aate hinehimarika.
"Yama hiri tinahabone hiri kabote tinahi", ati
nemarika.

---

* **13:23** 13.23 Sesowi ya tataba me ka owa Yowao tohe fare hiwa kaminemata awaka, Sesowi hinofemona ati nari.

28 Me one sawiha ati me himite yama hikamina
me watoramaroke.
29 Me one ati boti e narawemetemoneke ahi:
"Yota e ka yinero kakakatoma amaka. Afa yama
Sesowi kamine awaka. 'Yama hasi na tikanika-
makehi, e ka marina ka yamabana', ati ne
awaka". Me one ati boti e narawemetemoneke
ahi: "Yota yinero ta nebona Sesowi ati ne awaka,
me honara me ka yinerobana, ati, ne awaka".
30 Yota bao kote wara tone yana kabote ne
tokomemarika. Yama sokihamaroke.

Me abe nofahabone Sesowi ati nematamonaka.

31 Yota fawa ne Sesowi ati yana nemarika.
"Neme ka Owa amose me awahaboneke waha,
me nafi. Ehene Teoso amose me awa naboneke.
32 Teoso amose me awi ka Neme ka Owa
me kahiyaraboneke, Teoso hinamoari. Teoso
hinamobonaka hibati ya, kahiyari me kerewe
hirehibonaha.
33 Matehe, e tataba kawahamatabone eke.
Yama okominibaha e ka hiti me ni ya afa yama
okominatasine oke te ni ya, e naro ahi: Okomi ya
owa te siba ni ya tokomaki te watoraba te amake
fara okomi ka yama ya.
34 Yama yati okomina okibone waha, tera oyose
owa. Owati ihi te abe nofahabone teke. Fara tera
onofa te nofi nima te abe nofi nabone teke.
35 Te abe nofarawi ya tera me watohaba
teke, owa ya tataba memone me te", Sesowi ati
nemarika.

Betiro ehenebano Sesowi kaminematamonaka.

36 Simao Betiro ati yana nemarika. "Sesowi
hika ya tikaribe?" ati nemarika.

"Okibone ka yama ya tikarabone tike mata.
Yama toyabo ya tikamakehabone tike", Sesowi ati
nemarika.
37 "Oko Hiti e famahaba eke hibati ya, tiwa
okasomahaba owa. Owa me nabowi ya owa me
nabowa naba me amake".
38 "Tihabibana, owa tikasomahaba tiwa? Owa
tiwateramone tinahaba ama tike, tiwati yana ni
terei na tiwa, arakawa ha namatare ya mata.
Keye amakere", Sesowi ati nemarika.

14

Hawi ama oke.

1 Sesowi mera hiyaremarika. "Te ati boti
kokoriri rima nahi. Teoso ati te nofahi. Owati
te nofa nahi.
2 Yama bari ni tamaha kobobo te amake okobi
ka yobe karo. Watari ya okominarene amake,
owati e na owa ahi: 'Te taboroba hawa oniha-
bana oke, te winiba karo', ona owa.
3 Te taboroba hawa onihi ya okomabana oke
tera onakama owa, fara osawi ka yama ya te
sawihaba te.
4 Hawi te watoke, okomibone ka hawi, te
tokomakibone karo", ati nemarika.
5 Tome ati yana nemarika. "Ota ka Hiti
tikamiba ka yama ota watokere. Himata nima
hawi ota wato ribe?"
6 "Afa hawi ama oke ha owa. Owa tiwato ya
Teoso tiwatoha tiwa awine tike. Owati ihi te wini
fara tohatehaba te amake Teoso ya te tabaha te.
Me tokaterabonеke okobi ni ya, me oyoseri ya.

7 Owa wato yokana te tohi ya okobi te wato-
habone teke. Okobi te watoke hibati ya. Okobi
te awa, nineke", Sesowi ati nemarika.
8 Firibi ati yana nemarika. "Sesowi abi
tinamohi ota ni ya. Faya tohahaboneke fahi", ati
nemarika.
9 "Firibi oko sawi yaboke te ni ya. Owa tiwa-
torini? Owa tiwaha okobi tiwa, tike. Himataba
tiwati e nineri ahi: 'Abi tinamohi ota ni ya', tina
tiwa?
10 Ha owa okobi ota ni ohariamone tirini?
Okobi ha owa okobi ota ni ohariamone tirini?
Fara owahariha owati amakere. Okobi owa ni
ya wine hinaka yama ahi naka.
11 Owati te nofahi, ha owa okobi ota ni oharia-
mone ona owa, okobi ha owa ota ni ohariamone
ona, owa. Owati oharia te nofari ya, yama hiri
ona ihi owati te nofahabone teke, me okasoma
owa.
12 Haha owati me nofa yama amosa tamaha me
hiri naboneke, fara owehene nima. Me ka yama
amosa hiri ni fiya tonahaboneke mata ya, okoma
owehene okobi ni ya. Keye amakere.
13 Oko me te tohaha yama te aate na afa yama
nafi te ati na nafi ta onahabone oke, okobi me
kahiyaribone karo, me nafi, okobi amose me
awaha mati, biti ehene.
14 Yama nafi te aate nabone te ke, oko me te
tohi karo. Yama nafi te ati na nafi ta onahabone
oke".

*Teoso kanamori yosehibona Sesowi ati ne-
matamonaka me ni ya.*

15 "Owa te nofi ya fara owati nima te ehene
naboneke, tera oyose owa.

16 Faya okobi aate onahabone oke te teseneba
ta nebana, te ya tabatebana fara yama tohaha ya.
17 Efe Teoso Kanamori tohaka. Tera
kanawanebonaka, Teoso wato yokana te
tohahabone te. Me one hiware ka me
hiwatorehibonaka. Me ya tabaterebonaka.
Te watoka ha te ta, wine kari te ni ya. Te ya
tabehibonaka.
18 Tera owakanakosarabone oke. Matehe me
ka abi watare nima te rabone teke. Wete
onamatasahabone oke te ni ya.
19 Me one owa awamariba ka yama yabo-
makare. Ha te ta owa te awahaba te amake.
Owamisami ka te nahomisamabisatehaba teke.
20 Afa yama tohi ya owa te watohaba te amake,
ha owa okobi ota ni oharia ota. Tera te watohaba
teke, ha te ha owa e ni oharia e. Owa te wato
naba teke, ha owa ha te e ni oharia e.
21 Owati te miti ya owati nima te ehene ni ya,
owa te nofaha te awineke. Owa te nofi ya okobi
tera nofehibonaka. Tera onofa onahabone oke,
owa onamoa owa te ni ya", Sesowi ati nemarika.
22 Yota ati yana nemarika, Yota owa, Isikarioti
amarari. "Himataba tiwa tinamoaba ama tiri ota
ni ya, tiwa tinamora tiwa me one ni ya?" ati
nemarika.
23 "Haha owa me nofa fara owati nima me
ihi naboneke. Okobi ya ofama ota towakabone
otake me ni ya, ota wini tabahabone ota.
24 Owa me nofara owati nima me ihi raba me
amake. Owahariha owati amakere haro. Okobi
ati amaka, owa yosekimata".
25 "Yama okominahara oke, aya e tabi ya.
26 Okobi Teoso Kanamori yosehibonaka, te
tesenebonehe, owati ihi. Yama nafi ya tera

kanawanehiba amaka. Owati te wati nawahaba teke, tera kanawane ehene, afa yama okominaha ya.
27 Owati ihi te watoraba teke, te ati boti tamina te. Me one ati boti tamina me ati boti nima te ati boti rabone teke ha te ta, te ati boti tamina te. Te ati boti kokoriri rima nahi, te ati boti watora te.
28 Owati te mitaha teke, okomabone owa, wete onamabone onaha owa. Owa te nofi ya te yayai nene te amake, okomabone owa okobi ni ya. Okobi fiya tonaka owa ni ya.
29 Owa okominine oke, okomamatara owa mata, te ati e nibone karo ahi: 'Keye hiri renoka', te ati na te.
30 Tera hiyari faya tohinima oke, haha bofe ka me ka towisawa kobo nakebona ka yama yabokiri karo. Yama hiyara hiri onahamone hikaminahaba wataraboneke.
31 Me nafi owa watohabone onahara oke, okobi onofa owa, fare okobi ati nima owehene na owa. Te yana nahi. E tokomibeya", Sesowi ati nemarika.

15

Ofa ate yokana ama oke.

1 "Ofa ate yokana ama oke, ha owa. Okobi ofa nanarifa amaka.
2 Ofa ini owa ni ya wanaha bonora okobi ti nakosate amaka, koro hiwitiabonehe. Ofa ini bonoha tati boni okobi tirokosate amaka, boni tamibone karo.
3 Te tirokosi hawa toha teke. Te taminake, tera okanawani karo.
4 Owa ni ya te kobobo ni ya te ya otababone oke. Ofa ate ya ini wanara bonotera amake. Te

e nineke ahi, ofa ini nima. Owa ni ya te kobobo
ri ya yama nihinaraboneke te ni ya".

5 "Ofa ate ama oke ha owa. Ofa ini me te amake
ha te. Owa ni ya te kobobo ni ya te ya otabi ya
te bono totamabone teke. Owa ni ya te kobobo
ri ya yama nihinaraboneke te ni ya.
6 Owa ni ya te kobobo ri ya tera me were
towitiabone teke, fara ofa ini koro towiti nima.
Ofa ini me were hiwitia waya tokana me hiyaba
yifo ya me were hina hatite amake.
7 Owa ni ya te kobobo na te ni ya owati sawiha
yama te nofaha te aate nabone teke. Okobi ati
amosebonaka.
8 Te bono tami ya yama me watowaha-
haboneke, owa ya tataba me te tohi ka yama.
Faya okobi me kahiyaraba me amake, amose-
mona me hinahari.
9 Tera onofa oke, fare okobi owa nofehi owa
nofi nima. Owa ni ya te kobobo nabone teke,
tera onofa te nofi tohasa nibone karo te ni ya.
10 Fara owati nima te ehene ni ya tera onofa
te nofi tohanawi naboneke te ni ya. Owa nima
te nabone teke, okobi ati nima owehene na owa,
he ya ofama owa, owa nofi fare tohahari owa ni
ya".

11 "Owati e nara oke ahi, te yayai nibone karo,
fara oko yayai ni nima. Yayai ni yokana te
tohahabone onahara oke.
12 Owati e nara oke ahi, tera oyose owa: Te abe
nofahi, fara tera onofa owa nima.
13 E ka owa hinaka habai mera kasomebona
ati ne hiwa kahabane ahabe ya mera nofe awaka
mata ya.

14 Oko habai me te tohahabone teke, fara owati
nima te ehene ni ya.
15 Oko yama aahi tera onihamarabone oke. E
ka yama aahi yama me watokere e hiri naro. Oko
habai tera onihine oke, okobi yama hikamina
nafi okomini karo te ni ya.
16 Owa te wasiraro te amake. Tera owasiaro
ama oke ha owa. Te bono nahabone onahara
oke. Te bono ahabaterabone onahara oke. Faya
yama te aate na nafi ya okobi tera kakawebona
onahara oke, oko me te tohahamone te ati na te.
17 Owati e nara oke ahi, te abe nofibone karo".

Tera me kakoaboneke.

18 "Me one tera kako ya owa kako te wati
nawahabone teke, owa me kakobaha owa.
19 Bofe ka me te tohi ya tera me nofehene me
amake. Bofe ka me te amakere, me ni ya tera
okatika owa. Makoni tera me kakoneke.
20 Te ati katamoriyahi owati ya. Owati e nara
oke ahi: 'Yama aahi e tohaha e fiya torahabone
eke e ka hiti ni ya', onahara oke. Owa me kakoa
tera me kako naboneke. Owati me tokataba te
ati me tokataba, naboneke.
21 Oko me te tohi ka tera me wati kana-
haboneke, okobi owa yosekimata me watora
mati.
22 Aya me ohiyararihi oni ya me ka yama
hiyara awihina rene amake. Yama hiyara me
kehemomaraboneke, me hiri hinaharo waha, oki
karo.
23 Owa me kakoa okobi me kako nineke.
24 Me tamaha me onakitamara oke. Owa nima
me naba me watakere. Me onakitamari ya me
one ka yama hiyara awihina rene me amake.

Yama hiri ona me awakene owa me kako na me
ihi hiyakere. Okobi me kako nineke.
25 Me ka yama hani e teha amake ahi, me rawi
hinehemete hibati ya:

'Yama hiyara hiri ora owa me kakoarake',

yama hani ati te amake. Owa me kakoa me ka
yama hani ati nima me ihi nineke".
26 "Era kakasoma oyosebana oke, kakehi-
bonaha te ni ya. Teoso Kanamori yokana amaka.
Okobi ya famaka mata. Okobi ni ya yana tone
kakehibonaka te ni ya. Owa kaminebonaka.
27 E tabahamaro e tabasa ni ka owa te kamina,
nabone teke", Sesowi ati nemarika.

16

1 "Afa yama okominara oke, owa nofi te fawa
ribone karo.
2 Te tokiyomamarabone me one ati naba me
amake sinakoka ya. Tera me waka na me ati e
naba me amake ahi: 'Me waka ni amosa awineke
Teoso ni ya', me ati na mati.
3 Me ihi e naboneke ahi, okobi me watora mati,
owa me watorihi na mati.
4 Me ihi e ni ya owati te wati nawahabone teke,
me ihibone okomina owa. Makoni owati amake
hibayata karo".

Sesowi Teoso Kanamori kaminematamonaka.

"Yama e na okominarara oke baha, e tabi karo.
5 Okomawaha okibone okobi owa yosekimata
ni ya. Te ka owa aate neba watarareka, ati e nari
ahi: 'Hibaka ya tikamaribe?' ati nari.
6 Te yawi kita te awineke, owati te mitaha te.

7 Yama amosaba awineke te ni ya okomi ya.
Okomari ya yama aamosa raba nene amake te
ni ya. Keye amakere. Okomari ya era kakasoma
kakerena amaka. Okomi ka kakehibonaka, te ni
ya owati ihi.
8 Kake ya me nafi ka yama hiyara
kaminebonaka. Oko yama amosa
namohibonaka me nafi ni ya, hiri onaharo.
Teoso tamine kaminebonaka, yama hiyara
manakone nahabihibonaha, me hiri hinaharo.
Ati me himite ya ati fiya torehimona me
hinehibonaka.
9 Afa me ka yama hiyara amake haro, owati
me nofari karo.
10 Yama hiyara hiri onamone me ati nofa yama
amosa hiri onofa okomabone oke okobi ni ya.
Owa te awamarahaba te amake.
11 Bofe ka towisawa Teoso nahabihibona Teoso
ati nareka. Makoni hine me watohaboneke, me
ka yama hiyara manakone nahabihibona karo".
12 "Yama nasa ke okominabonehe te ni ya.
Kamini onofamata okere. Okomini ya owati te
watoraba te amake mata.
13 Teoso Kanamori yokana kake ya tera
kanawanehibonaka yama amosa nafi ya, yama
fa yokana te watohabone te waha. Fare ati kam-
inarehibonaka. Yama himita ta kaminebonaka.
Yama kaketehabone kaminebonaka te ni ya.
14 Taminabote ohahamone owa
kaminebonaka, owati kaminari te ni ya.
15 Haha yama nafi okobi hikiha okiha one
oke. Makoni owati amake haro: 'Teoso Kanamori
owati kaminebonaka te ni ya', ona owa".

Owa te awamakiribone.

16 "Owa te awamakiribone. Yama yabokiri
ka yama nowati ya owa te awamatasahaba te
amake", ati nemarika.
17 He ya tataba me one ati yana namaroke, me
abe hiyara mati. "Himataba ati e nara ahi e ni ya:
'Owa te awamakiribone. Yama yabokiri ka yama
nowati ya owa te awamatasahaba te amake', ati
nari? 'Okomibone karo okobi ni ya', ati, nari?
18 Himataba ati e nara ha ahi: 'Yama yabokiri
ka yama nowati ya', ati nari? Ati e watokara",
me ati namaroke.
19 Sesowi mera watohimataka, he me aate
nabone me ati na mati. "Te abe aate narawa te
awineke, owati e na te mitaha te ahi: 'Owa te
awamakiribone. Yama yabokiri ka yama nowati
ya owa te awamatasahaba te amake', ona owa.
20 Te ohi ni nafihaba te amake. Me one ta
yayai naba me amake me nafi. Te yawahaba
te amake mata. Manakobote te yawi fawa naba
te amake. Te yayai nawahamaba te amake fahi.
Keye amakere.
21 E fanawi tori kome yana tona yawate amake.
Manakobisa biti wate ya tori kome wati nawa-
hamaraboneke, yayai naro biti wate ehene.
22 Te e naba te amake ahi. Te yawake mata.
Manakobisa tera owamatasi ya te ati boti yayai
nawahamahaba te amake owehene. Te yayai ni
ya te yayai ni ahabateraba te amake fahi.
23 Afa yama ya owa te aate namaraba te amake,
yama wato tabiyo. Owati te mitahi haro: Fara
yama te aate na ya okobi tera kakawebonaka oko
me te tohi karo.
24 Yama te aate ra teke mata, oko me te
tohahamone te ati na te. Te ati nahi, oko me te

tohahamone te ati na te. Okobi ati amosebonaka, yayai ni yokana te tohibone karo".

Te yayai nahi, me kitari karo owehene.

25 "Hiyara okomini onofa ama oke te ni ya, hiyara tamaharo, yama kamini forima ora owa. Yama one ya hiyara okominamarahaba ama oke te ni ya. Okobi kamini onataminatehaba ama oke afa yama ya fahi.
26 Afa yama ya okobi te aate naba te amake, oko me te tohahamone te ati na te. Owati watarabone oke, okobi tera narifebona onaha owatibana.
27 Okobi fare tera nofaka, owa te nofaha te, Teoso ati ehene okehamone te ati ni karo.
28 Okobi owa yosehi okehemete oke ahi bofe ya. Yana okibone bofe ya tasa, okomabone owa okobi ni ya", ati nemarika.

29 "Kiki. Yama kamini tinatamina tike waha. Hiyara tikaminama tikere.
30 Tiwa ota watowahake waha, yama nafi tiwatoa tiwa. Ota atibone tiwato tike hibati ya tiwa ota aate nabone ota. Makoni tiwati ota nofake waha, Teoso tiwa yosehi tikehemetemone tina tiwati", he ya tataba me ati namaroke.

31 "Owati te nofawaine waha?
32 Owati te mitahi. Afa yamaboneke, ayata karo, te tokomarikosibone karo. Fara te taboro ya te tokomarawaba te amake. Owa te tonaharikosahaba te amake. Owa te tonaharikosaha owaharikosaraba owa awine oke, okobi ya ota fami karo.
33 Owati e nara oke ahi, te watoribone karo owehene. Tera me kakoaba te amake, me nafi.

Te yayai nahi, me kitari karo owehene", Sesowi ati nemarika.

17

Sesowi he ya tataba mera ora nematamonaka.

1 Sesowi mera hiyari fawa nemarika. Neme awe ati yana nemarika. "Abi afa yamabone amake haro. Tikatao tinamohi me ni ya, amosi mati tohahari, me hikahiyarebonaha. Faya tiwa me kahiyaraboneke, tikatao tiwa namohi tiwa, amosi mati tiha tiwa.
2 Tiwati ihi me nafi yosehibonaka waha. Haha he ni ya me ta tina me wini fara tohatehaba me amake tiwa ya me tabaha mati fara yama tohaha ya, ati ehene.
3 Tiwa me wato ya me wini fara tohate-haboneke tiwa ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya, Teoso yokana tiha tiwahariha tiwa. Sesowi Kirisito me wato ni ya me wini fara tohatehaboneke tiwa ya me tabaha mati, fara yama tohaha ya, Sesowi Kirisito kakehimata tiwati ihi.
4 Yama hiri onahabone tina hiri ni hawa ohara oke. Afa yama hiri onaha tiwa onamoara oke amosi mati tihaha tiwa, bofe ka me tiwa me kahiyarahabani tiwa.
5 Abi e famake. E famaha owa tinamohi waha me ni ya, amosi mati ohaha owa, owa me kahiyaribone karo. Oko amosi me awahaboneke, e famimete ka oko amosi, yama watari ya mata".
6 "Tiwa onamoara oke, me tinihawahawitia me ni ya, me ta tinakia mati owa ni ya. Me ta

tinahara tike owa ni ya, tika me me tohi karo.
Tiwati me tokatabaharake.
7 Owa me watoke waha, tiwati okomina owa
me ni ya, owati amararo.
8 Yama tikamina nafi okominahara oke me ni
ya. Owati me nofaharake. Owa me watoharake,
okeha owa tiwa ni ya. Tiwati ihi okehamone me
ati narake.
9 Me tekatomabone ona tiwa ohiyarine oke.
Me nafi amaraboneke. Afa me ta tinakia me
tekatomabone tiwa ohiyarine oke, fara tika me
me tohaha mati.
10 Oko me nafi tika me amake. Tika me nafi oko
me amake. Owa me namoharake, amosi mati
ohaha owa.
11 Osawimaraba ama oke ahi bofe ya.
Okomabone oke tiwa ni ya. Fa me ta me
sawihaboneke bofe ya. Abi tiwa nima neba
watakara. Me tekatomahi me abe nofahabone
mati, fara e nima, e abe nofaha e. Me tekatomahi
tika kiti ya, aya ta tinaharo owa ni ya.
12 Aya me ya otabi ya me owakatomarake tika
kiti ta tinaha ya owa ni ya. Me owakatomarake,
me tosawarirabone mati. Hahi ahabebona Teoso
hinehi ta ahabebonaka, afa me ka owa, ohariari,
Teoso ka yama hani ati ihi.
13 Okomawaha okibone tiwa ni ya. Bofe ya
osawisa ona owati e nara oke hibayata ya, me
yayai ni yokana me tohibone karo, fara owa
nima, yayai ona owa.
14 Tiwati okominahara oke me ni ya. Me me
hikakoarake, bofe ka me amari karo, fara owa
nima.
15 Bofe ya me tiyababone ora owati amake.
Me tekatomabone ona owati amake, hahi hiyare

mera boyo rabona karo, me sawiha mati bofe ya.
16 Bofe ka me amakere fara owa nima.
17 Tiwati ihi tika me tinihahaboneke. Tiwati keye amakere, tiwati nafi. Yama fa yokana tikaminate ama tike.
18 Bofe ya owa tiyosemete me one ni ya me oyosehabana oke, fara tiwa nimetema, owa tiyoseha tiwa.
19 Owa ta one oke tiwa ni ya, hine me ta ni yokana tohibone karo tiwa ni ya".

20 "Me tekatomabone tike. Me tekatoma tinahabone tike, me ati me kamitaha owati me nofawahatehaba mati.
21 Me tekatomabone tike, e ya me tabawahatehabone mati. Me abe nofahabone onahara oke, fara e famaha e nima, ha tiwa ha owa e ni oharia e, ha owa ha tiwa e na e. Haha mati ha e e ni ohariabone eke, tiwati ihi okehamone me tamaha me ati nibone karo, tiwati me nofawaha mati.
22 Me onamoara oke, me amosa mati, fara tiwa nima, owa tinamoa tiwa, otamina owa. Owehene e na me abe nofahabone onahara oke, fara e nima, e abe nofikimaha e nima.
23 Me ya otaba owa ya tifama, tinahabone tike, me abe nofi yokana tohibone karo. Me abe nofi yokana tohi ya faya me one me hiwatoaboneke, me tinofa mati, ahi fara owa nima, owa tinofa tiwa. Owa me watohaboneke, okehemete owa tiwati ihi.
24 Abi owa ni ya me sawihabone onara oke fara osawi ka yama ya, me ta tinakiaro mati owa ni ya. Oko amosi me awahabone onahara oke, owa tinamo ka oko amosi. Amosi mati ohaha

owa tinamoara tike, owa tinofemete tiwa yama
watari ya mata.
25 Abi yama amosa hiri ni fara tihate ama tike.
Haha bofe ka tiwa me watotera ama tike. Tiwa
owato oke ha owa ta. Haha owa ni ya me ta
tinaha owa me wato ke, owa tiyosemete tiwa.
26 Tiwa onamoara oke me ni ya. Tiwa onamo-
matasahabone oke me ni ya, me abe nofibone
karo, fara tiwa nima, owa tinofa tiwa, me ya
otababone owa", Sesowi ati nemarika.

18

Sesowi me watehemetemoneke.

1 Teoso hiyari Sesowi hawa tohe he ya tataba
me ya tabehi me tokariwahamahamaroke faha
bite Kitoro toha kowani ya. Orifa watahamaroke
fahi. Sesowi me tokomamaroke awa boti ya.
2 Afa yama Yota aawa tohehimarika, Sesowi he
ya tataba me ya tabehi fare totokoma ka yama,
efe Yota he ta nebanoho me one ni ya.
3 Yota saotato mera kakamemarika, Homa ka
saotato me toha, sasetoti me ka hiti fariseo me
ya me taba me ka saotato me toha, na mati.
Nabarina me bokori kana, wami karabi me
bokori kana, me one ye hona, namaroke.
4 Sesowi yama watohimataka, me ihibonehe.
Toke ati yana nemarika. "Hibake te siba nineri?"
ati nemarika.
5 "Sesowi Nasare kari", me ati namaroke.
"Efe ama oke", ati nemarika.
Yota me ya tabehimarika.
6 "Efe ama oke", Sesowi ati ne ya me toka-
sonamamaroke me nowati ka ya.

7 Sesowi mera aate namatasehimarika tasa. "Hibake te siba nineri?" ati nemarika.
"Sesowi Nasare kari", me ati namaroke.
8 "Efe ama oke onahara oke hibati ya. Owa te siba na hine me tokomake, haha mati haro", Sesowi ati nemarika.
9 Sesowi ati e nemarika ahi, ati e nibahari ahi, "Haha owa ni ya me ta tinaha me fawa rarake owehene, me nafi", ati nibahari.
10 Simao Betiro yimawa soba towiti sasetoti ehebote ka yama aahi narabo tari nabasemarika, kanihina karo. Inomari amaka Maoko.
11 Sesowi Betiro hora kasehimarika. "Yimawa yoko tinamahi fara bori ya. Kobo okobi owa kakawe ka okofawaraba ama o?" ati nemarika.
12 Homa ka saotato mati, mera yoyose toha, soteo me ka saotato mati, me na Sesowi me hiwate me wete hinehimarika.
13 Me hekamehimarika Ana ni ya, Kaifa kokori. Kaifa sasetoti ehebote tohehimarika afa ano ya.
14 Efe Kaifa soteo me ka hiti mera hiyaribe-matamonaka, ati e nari ahi: Me ka owa ohari ahabebona ati nematamonaka, me one abari-bone karo.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka.

15 Simao Betiro Sesowi nowati ya yotorama nemarika, Sesowi ya tataba owa ya famahari, sasetoti ehebote ka habai tohahari. Efe Sesowi ya tataba owa Sesowi me ya totabiyomemarika, sasetoti ehebote ka yobe beheri ya.
16 Betiro wakosehimarika. Sesowi ya tataba owa kiyomame fanawi aate nemarika, nokobi kakakatoma tohaharo, Betiro tokiyomamake-bona karo. Ati amosamaroke.

17 Nokobi kakakatoma Betiro aate namaroke.
"Hahi he ya tataba me ka owa ama tirini?" ati
namaroke.
"Fe ama okere", Betiro ati nemarika.
18 Saotato me ya hiti ka yama aahi me tabaha
me nahohamaroke, yifo me hiwa na mati,
karafao me afo kana mati, yama siriha ihi. Betiro
me ya tabehimarika, yifo hiwa nari.

Sesowi warehimatamonaka Kaifa nokosi ya.

19 Sasetoti ehebote Sesowi aate nemarika,
he ya tataba mera kaminebonaha, ati kamina
nebonaha, mera kanawane ka ati.
20 Sesowi ati yana nemarika. "Me nafi ohiyari
onofa ama oke, me nafi nokosi ya. Me kanawani
fara ohi onofa ama oke sinakoka ya, teboro wari
ka yama toha na ya, fara soteo me ka heoniao
hihiri ya. Owati okehemo okere.
21 Himataba owa aate tine tiri? Me aate tinahi,
owati me mitaha mati, me ohiyaraha mati. Yama
okominaha me watoke".
22 Saotato owa Sesowi beheri ya ware Sesowi
tao kanehimarika yehe ya. "Tiwati e nibana ahi,
sasetoti ehebote tihiyara tiwa?" ati nemarika.
23 "Owati hiyari ya owati hiyara tikamina-
habone tike. Owati amosi ya himataba owa tao
tikana?" Sesowi ati nemarika.
24 Ana mera yosi tai tohehimarika baha,
Sesowi wete ni me towakamahabone mati efe
Kaifa ni ya, sasetoti ehebote.

Betiro Sesowi watoremona ati nematamonaka tasa.

25 Betiro wehimarika yifo hiwa nari. Me aate hinehimarika. "Hahi he ya tataba me ka owa ama tirini?" me ati namaroke.

Ati hiyaremarika. "Fe ama okere", ati nemarika.

26 Sasetoti ehebote ka yama aahi ati yana nemarika, aya narabo Betiro tari hibase owa. "Tiwa owarinihi ahi awa boti ya, he ya tifama tiwa?" ati nemarika.

27 Betiro ati hiyatasaremarika. Arakawa ha nemarika hibati ya.

Birato Sesowi aate nematamonaka.

28 Faya Kaifa taboro ya me yana tona Sesowi me towakamahamaroke kofenato taboro ya, yama hiba wa ni ya. Me tokiyomaramaroke kofenato taboro ya, me tohiyarahabone mati Teoso ni ya, Basikowa tafe me kabahabone mati, soteo me tohaha mati.

29 Birato kiyomake mera aate nemarika. "Himata yama hiyara amarini, hiri hinahamone te ati naro?" ati nemarika.

30 "Ehene hiyare watare ya ota ta rena amaka tiwa ni ya", me ati namaroke.

31 "Te wete tokanamaho, te kaminebana. Hinaka yama hiyara hiri hinahamone te ka yama hani hikaminara awine? Te ka yama hani te awahi. Hinaka yama hiyara te wasi ya te ibehibanaka kateya ya", Birato ati nemarika.

"Ibi ota nofakara, ehene hiyarari mata ya. Ota nabowebona ota ati ne ota ka one me ota nabowarabone te ati te te amake, Homa ka me te", soteo me ati namaroke.

32 Me ati e namaroke ahi, Sesowi ati nima
me ihi nabone mati, hiwa kaminibahari, awa ya
ahabebona ati nari.
33 Birato tokiyomame kofenato taboro ya
Sesowi ati nemataka, Sesowi aate nebonaha. "So-
teo me ka towisawa ama ti?" ati nematamonaka.
34 "Fara tiwatini ama? Me one atini ama,
owa me kaminani mati tiwa ni ya?" Sesowi ati
nematamonaka.
35 "Soteomona owa tirini? Sasetoti me ka
hiti soteo me one me ya me tabaha tiwa me
kakiarake owa ni ya. Himata yama hiyara amari,
hiri tinaharo?" Birato ati nematamonaka.
36 "Bofe ka me ati ihi amara towisawa ohine
oke. Bofe ka me ati ihi tohi ya owa ya tataba
soteo me me mowa nene me amake, owa me
watarabone mati. Bofe ka me ati ihi amakere",
Sesowi ati nematamonaka.
37 "Towisawamona tiwa tine ti?" Birato ati
nematamonaka.
"Towisawa owa tiniha tike ha tiwa. Okehemete
ama oke ahi bofe ya, hawi fa yokana okomina-
habone owa. Makoni owatemete ama oke. Haha
hawi fa yokana me nofaha owati me mitake",
Sesowi ati nematamonaka.
38 "Hawi fa yokana natehani ama?" Birato ati
nematamonaka.

Sesowi ahabebona me hinehimatamonaka.

Faya Birato hiyari fawa ne tokome soteo mera
hiyaremarika. "Ehene hiyareba watare awaka",
ati nemarika.
39 "Te ati ehene te ka owa fito onihate ama oke
fara Basikowa ka marina tohi nima. Efe soteo
me ka towisawamona fito onihibana te ni ya?"
ati nemarika.

40 "Fe amarebonaka. Bahababonaka", me
ha ni ati namaroke, Bahaba Homa ka mera
momowamatamonaha.

19

1 Faya Birato ati ehene Sesowi me towakama-
maroke, me kosi hinehibonaha.
2 Saotato tati boronebona me hikowemataka,
atine kihaharo, towisawa tati borone nima naro,
me weyeye hinihebanoho. Me weyeye hiniha
hinehimataka makari mamawa na ya.
3 Sesowi nokosi ya me nahoha me ati yana
nemetemoneke, Sesowi me haha kana me ati.
"Soteo me ka towisawa, titaminahi", me ati
nemetemoneke, he me tao na mati me yehe ya.
4 Birato kiyomamatasehimarika fahi. "Te awa
ha. Owakamehibanaka te ni ya, owa te watoba
karo, ehene hiyareba wataremona onehi owa",
Birato ati nemarika.
5 Sesowi kamehimarika, tati borone atine ki-
hehi weye, makari mamawa na weye, nari. "Te
awa hari", Birato ati nemarika.
6 Sasetoti me ka hiti me nanarifa me ya me taba
Sesowi me awaha Sesowi me ha kanahamaroke.
"Te ba kanaho awa ya, ahabebana. Te ba kanaho
awa ya", me ati namaroke.

"Te towakamaho, fara me te, te ba kabaya awa
ya, ahabebana. Ehene hiyareba watare awaka",
Birato ati nemarika.
7 "Ota ka yama hani nake, he ehene kaminaro.
E ka owa yama Teoso hinofara itihi ahabebona
yama hani ati ke. Efe ahabebona ota ka yama
hani hinahareka, Teoso bitimona hiwa ati nari",
soteo me ati namaroke.

8 Birato me ati mitehi wato kitamisehimarika.
9 Tokiyomamatase fare taboro ya Sesowi aate
namatasehimatamonaka. "Hika ya tikehemete
ama tiri?" ati nematamonaka. Sesowi ati yana
rematamonaka.
10 "Tiwati yana rine owa ni ya? Owa tiwatorini,
kofenato oha owa? Tiwa hasi onihabone oni ya
tiwa hasi onihabone oke. Tiwa ba kani onofi
ya tiwa me ba kanahaboneke, owati ihi", ati
nematamonaka.
11 "Owa nahabi Teoso tiwa nofe ya owa tina-
habihabone tike. Owa nahabi Teoso tiwa nofare
ya owa tinahabirabone tike. Makoni owa me ta
na tiwa ni ya me ihi hiyara me ihi fiya tonake
mata ya tiwa ni ya", Sesowi ati nematamonaka.
12 Birato Sesowi hasi nihibona ati nematamon-
aka waha. Soteo me hikasawari Sesowi me
ha kanahamaroke. "Hasi tinihe ya Sesa owa
tihamarahaba ama tike. E ka owa towisawa
tohebona ati ne ehene hiyakara, Sesa nofarari",
me ati namaroke.*
13 Birato me ati mite Sesowi kakiyomame
itaririsemarika kofenato iitari ya. Yama inimaro
amake, Yama Kahoma Yati Hiri ni tohaharo. Ini
one amake Kabata, soteo me ati ka ini.
14 Sabato nokosi ka yama wehemaroke,
Basikowa ka sabato nokosi karo. Yama hiba
wa ni ya 6 ora tohe ya Birato soteo mera
hiyaremarika.† "Hari te ka towisawa amaka

---

* **19:12** 19.12 Sesa me nafi ka towisawa tohehimatamonaka, Homa ka towisawa tohahari. Soteo me ka owa towisawa hiwa tonihe ya Sesa mono hinehibonaka. † **19:14** 19.14 Yara me ati ka bibiria ati ka bahi nokorise tohehimarika. Me one ati ka yama hiba wa ni ka bahi 6 ora toha nemarika.

hari", ati nemarika.
15 Me ha namaroke he ni ya. "Te nabowaho. Te nabowaho. Te ba kanaho, ahabebana", me ati namaroke.
"Te ka towisawa onawanibana awa ya?" Birato ati nemarika.
"Ota ka towisawa watakara. Sesa ta oharika, e ka towisawa tohahari", sasetoti me ka hiti me ati namaroke.
16 Faya saotato mera yosehimarika, Sesowi me ba kanahabone mati awa ya.

Sesowi me nawanemetemoneke awa ya.

Sesowi me towakamahamaroke fahi.
17 Sesowi tokomemarika yama ini E Tati Tone tohaha ya, ewenebona tiwa nari, fare. Ini one amake, Kokota tohaharo, soteo me ati ka ini.
18 Me ba hikanemarika awa ya. Me famaha me me ba kanikima namaroke, he beheri fami ya.
19 Birato yama hani rawi kane ati ehene me hikanawanamaroke Sesowi ewene ya, ati e naro ahi: "Sesowi Nasare ka amaka, soteo me ka towisawa", yama hani ati namaroke.
20 Soteo me tamaha yama hani ati me yabahamaroke, sitati yaborimakoni. Soteo me ati toha, Homa ka me ati toha, Keresia ka me ati toha, namaroke, yama hani karo.
21 Sasetoti me ka hiti Birato me aate nemetemoneke. "Soteo me ka towisawa rawi tikarabone tike. Yama hani ati e naboneke ahi: 'Soteo me ka towisawamona ati nareka', ati naboneke", me ati nemetemoneke.
22 "Yama hani hine tohake, rawi okanaro", Birato ati nematamonaka.

23 Saotato awa ya Sesowi me ba kana me
hinaka makari me ebe hinahamaroke. Kote
4 namaroke, me ebe hinaharo. Makari bofe
ka toha namaroke. Makari bofe ka kotora
kiharamaroke, nafi kisaharo.
24 Me ati e namaroke ahi: "E sibi rabanake.
Hima yama e were nibeya, e ka owa makari
ihehiba ino e watobeya", me ati namaroke. Me
ihi e na fara Teoso ka yama hani atini nima me
ihi namaroke, ati e nemete ahi:

"Oko makari me ebe nara oke. Yama me were
narake, me ka owa makari ihehibona ino me
watohabone mati",

ati ke. Makoni saotato me ihi e namaroke.
25 Me nahohamaroke Sesowi ewene wai ya-
bore ya. Sesowi mati toha, mati hinakasima
toha, Maria Koroba fati toha, Maria Makata ka
toha, namaroke.
26 Sesowi mati awehimarika. He ya tataba
owa awa nemarika hinofatehari, wahari ayata
ya.‡"Fanawi tikataobona amaka hari", Sesowi ati
nemarika.
27 He ya tataba narabo nima nemarika. "Amiba
amake haro", ati nemarika. Faya Sesowi ya
tataba hekatomawahamaroke waha fare taboro
ya.

Sesowi ahabematamonaka.

28 Sesowi yama nafi hawa hiniha watohi-
marika. "Bakasi owa oke", ati nemarika. Ati

‡ **19:26** 19.26 Yowao fare hiwa kaminemata awaka, Sesowi hinofatehimona ati nari, Yowao yama hani rawi nari.

e ne fara Teoso ka yama hani ati nima ehene nemarika.
29 Finakiri wiye kahariha nahamaroke, ofa fehe. Esibosa me sa nifehamaroke finakiri ya. Awa isobo tohaha tati boni ya me tasi hisa me ta hikamisamake me hinawanahamaroke he inohoti ya.
30 Sesowi finakiri fawe "Yama ahabake", ati ne tati kise ahabemarika fahi, fare ati ehene.

Saotato Sesowi beheri itehimatamonaka.

31 Sabato nokosi ka yama wehemaroke. Me abowi kobobo ni soteo me nofaramaroke haha sabato ya, marina ehebote ka sabato tohi karo. Birato me aate namaroke, me isi me baka nabone me ati na mati, me ahabakabote nabone mati, me me hekamahabone mati.
32 Saotato me tokomake me isi me baka namaroke, Sesowi ya me taba me ba kanaha me isi. Owa iso me baka hinibe owa iso baka ni me hiyototasematamonaka.
33 Faya Sesowi iso me wati kana Sesowi iso me baka ramaroke, ahabenoho.
34 Saotato owa beheri hitehimarika wabise ya. Emene si tokowitehimarika hibati ya, faha ya katabaro.
35 Owehimari okominine oke yama hani ya. Keye hiri okere. Owa owato oke, keye hiri ora owa, Sesowi ati te nofa nabone ona owa.
36 Me ihi e na fara Teoso ka yama hani ati nima me ihi namaroke, ati e naro ahi:

"Tone baka toneba watareba amaka",

ati naro.

37 Teoso ka yama hani ati one nake, ati e naro
ahi:

"Me hitehira me kakatomahaboneke",

ati naro.

Sesowi me kamohemetemoneke.

38 Faya Yose Arimateya ka Birato aate nemata-
monaka, Sesowi abowi towakebonaha. Yose
Sesowi nonofa tohe hiwa kaminarematamonaka,
soteo me ka hiti mera nakome kari. Birato ati
amosematamonaka. Faya hinakame hekamehi-
mataka.
39 Nikotemo toha, nemataka, Sesowi abowi
tehenebona towakamakiari, 35 kiro tohaharo.
Miha atahone ya awa arowe ime fameheme-
temoneke, yoro tokanaro. Efe Nikotemomari
amaka, yama soki ya kakehimarihi Sesowi ni ya.
40 Me rofi hikawehimatamonaka makari riyo
tohaha ya, me hiketehari. Fara soteo me ihi hine
itite me amake, me abe kamoha mati.
41 Awa watahamaroke fare Sesowi ewene kawi
yabore ya. Awa boti ya tama yati wahamaroke,
e abowi ibematari ka tama.
42 Sabato nokosi ka yama wehemakoni Sesowi
me ibehemeteke ayata ka tama ya, me babaha
na mati.

20

Sesowi wamisamematamonaka.

1 Tomiko ya Maria Makata ka tokomemeteke
tama ya, yama sosoki nasa ni ya. Kobo tonama
tama noki bori howa tona awehemeteke, noki
bori yati ehebote tohaha toawawiteharo.

2 Faya kana ni kamahamaroke Betiro ya Sesowi
ka nonofa famehi me ni ya. "E ka Hiti me
itihanike tama ya. Me hekameno ka yama ota
watokere", ati namaroke.
3 Betiro Sesowi ya fafama me famaha me
towakamahamaroke tama ya,
4 me bete ni.* Owa kana ni kitehi kobo tonami
tai tohehimarika tama ya.
5 Mowi nise yama kiki nemarika. Makari
riyo tohaha hinita so nareha awehimarika, tokiy-
omarari.
6 Simao Betiro yotomake tokiyome makari riyo
tohaha hinita foreha awa,
7 makari one awa, nemarika, Sesowi noko
karafe karo, kini ni towitareharo.
8 Owa kobo namibehi kiyomamakimarika.
Yama awe ati boti yama nima nemarika, Sesowi
wamisamemona ati nari waha.
9 Teoso ka yama hani ati me watomatara-
maroke mata, Sesowi wamisamatehibona kam-
inaro.
10 Me kakamamaroke me tabori ya.

Maria Sesowi awehemetemoneke.

11 Maria ohi ni kawabasehemeteke tama beri
ya. Ohi ni mowi kanisemetemoneke, tama hoti
ki nabonehe.
12 Teoso nanarifa me famaha me teme nare
mera awehemeteke, fare Sesowi fori ka yama ya,
me bori sawawa na mati, fare tati tohe ka yama
ya owa itari, iso tohe ka ya owa itari, nari.

---

* **20:4** 20.4 Yowao fare hiwa kaminemata awaka, Sesowi ya fafama hiwa tonihari, Yowao yama hani rawi nari.

13 Me ati yana nemetemoneke. "Fanawi hi-
mataba ohi tine tiri?" me ati nemetemoneke.
"Oko Hiti me towakamahanike. Me hekamano
ka yama owato okere", ati nemetemoneke.
14 Ki nawahama Sesowino awehemetemoneke,
wamakehari.
15 "Fanawi himata ebe tinahani ohi tine tiri?
Hibakeno siba?" Sesowi ati nematamonaka.
Yama koro na kakakatomamona Maria hine-
himatamonaka. "Tekamehino awa? Tekamano
ka yama tikaminahi, otimakehibana", Maria ati
nemetemoneke.
16 "Maria", ati nematamonaka.
He ni ya nokowama "Haboni", ati nemete-
moneke. Soteo me ati ka borofeso inomari
amaka, haboni.
17 "Owa sa tisahi, okomamatara owa okobi ni
ya. Oko one me ni ya tikamahi. Tiwati e niya
ahi: Okomisama okibone okobi ni ya, oko Teoso
ni ya, te ka abi, te ka Teoso", ati nematamonaka.
18 Maria kama Sesowi ya tataba mera hiyara-
maroke. "E ka Hiti owahara oke", ati namaroke.
Sesowi atimona kaminamaroke me ni ya.

*Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamon-
aka.*

19 Afa tomiko ya bahi toke ya Sesowi kamaki-
marika he ya tataba me ni ya. Me kibehamaroke
yobe toro ya, me ka nokobi bari kanaha mati, so-
teo me me nakomeha mati. Waremakehimarika
me baikani ya. "Teoso tera kakatomehibonaka",
ati nemarika.
20 Hiwa yofi nemarika. Yehe namo, beheri
namo nemarika. Me yayai namaroke, e ka Hiti
me awaha mati.

21 Sesowi ati yana namatasehimarika. "Teoso
tera kakatomehibonaka. Tera oyose okibone
waha fare okobi nima, owa yosehimata".
22 Mera fo kase "Te ni ya Teoso Kanamori kake-
hibona te ati amosabone teke", ati nemarika.
23 "Haha me ihi hiyara me ihi te wati nawa-
hamari ya me ihi Teoso wati nawahamare-
bonaka. Me ihi wati nawahi te fawa ri ya me
ihi Teoso wati nawahi fawa rihi nebonaka", ati
nemarika.

Tome Sesowi awehimatamonaka.

24 Tome Titimo tohehi me 12 na me ka owa
tohehi me ya tabaremarika, Sesowi kamaki ya.
25 Sesowi ya tataba me one hihiyarehimarika,
Sesowi me kamina mati. "E ka Hiti ota awa
otake", me ati namaroke.
"Yehe hihiya ni owehibanaka, hinaka bereko
ihi boboyo onahabana. Beheri yoyoko one-
hibanaka, hinaka wabise ihi. E onihare ya
fe amaremona onehibonaka. Kitamarehimona
onehibonaka", Tome ati nemarika.
26 Semana oharia nowati ya me kibetasa-
hamaroke yobe toro ya. Tome sawi nemarika.
Nokobi bari kanaha Sesowi hiwa nafoto wa-
makehimarika me baikani ya. "Teoso tera
kakatomehibonaka", ati nemarika.
27 Tome hiyaremarika. "Tikamahi owa ni
ya, oye boboyo tibeya, tiwahabana. Obeheri
yoyoko tinahi tiyehe ya. Owamisamamone
tinahi. Tiwati watarima nahi, keyemone tina
tiwa", Sesowi ati nemarika.
28 Tome ati yana nemarika. "Oko Hiti ama
tikeni. Oko Teoso ama tike", ati nemarika.

29 "Owa tiwimakoni tiwati amake, owamisamamone tina tiwa. Haha owa me awara owamisamamone me ati na me ihi amosake Teoso ni ya", ati nemarika.

Yama hani Sesowi kamininekе, Kirisito tohahari.

30 Sesowi Teoso ka yama tamaha namo nemarika he ya tataba me nokosi ya, okominararo yama hani ya. Afa okomina okere yama hani ya.
31 Hahi ehene okomine tamine hano rawi okine oke, Sesowi Kirisitomona te ati nibone karo, Teoso bitimona te ati na te. Ati te nofe ya te wini fara tohahabone teke Teoso ya te tabaha te, ati ehene.

21

Sesowi he ya tataba me ni ya kobo nematamonaka tasa.

1 Yama we one ya Sesowi tofotomehimarika me ni ya, he ya tataba mati, rako Tiberiati witi ya, e naro ahi:
2 Simao Betiro toha, Tome Titimo tohahi toha, Natanayeo Kana ka toha, Karireya karo, Sebeteo biti me toha, me one fama me toha, namaroke.
3 "Faha ki onahabana oke", Simao Betiro ati nemarika.
"E tabahi", me ati namaroke. Me yana tona me tokibimahamaroke. Faha me ki naba yama soki ya me honaramaroke.
4 Yama we kamaki ya Sesowino wabasehimarika baraya ya.
5 "Yetene mati, aba me te kihini?" Sesowi ati nemarika.
"Aba me ota kihakere", me ati namaroke.

6 "Tahafa te koro nifehi kanawa beheri one ka
ya, kanihina wani ka ya. Aba me te wasibeya",
ati nemarika. Tahafa me koro nife tahafa kakiti
me watoramaroke, aba me tamaha me ihi.
7 Hahi Sesowi ka nonofa ati yana nemarika.*
"Efe e ka Hiti amaka", ati nemarika, Betiro aate
nari. Simao Betiro he ati mitehi makari mese
ka weye re makari mese ka itikabote ne makari
mese ka nawite yora nifemarika.
8 Me one towakamakiamaroke kanawa ya.
Baraya yaboramaroke. 100 metero toha-
hamaroke. Me towakamakia aba me me horo
kanahamaroke tahafa ya.
9 Kanawa ya me kisa wami ya me naorisa yifo
karafao tohaha oye me awahamaroke. Aba me
yokahamaroke yifo noki ya. Bao toha nemarika.
10 "Aba me te kakamakehi, me te nawasia
mati", Sesowi ati nemarika.
11 Betiro aba mera horo kani tokomisemarika.
Aba howe me tamahamaroke 153 me tohaha
mati. Aba me tamaha me ihi tahafa sibi tora-
maroke.
12 "Te tafibe te kamahi", Sesowi ati nemarika.
Me habi bayira "Hike ama tiri", me ati ramaroke,
Sesowi me wato karo.
13 Sesowi bao itihi mera kakawemarika. Faya
mera kakawa nemarika aba me ya.
14 Sesowi hiwa namo terei nemarika waha, he
ya tataba me ni ya, wamisami nowati ya.

Sesowi Betiro aate nematamonaka.

15 Me tafi ahabi ya Sesowi Simao Betiro aate
nemarika. "Simao Yowao biti, owa nofi mati

* **21:7** 21.7 Sesowi ka nonofa hiwa tonihe Yowao fare hiwa kaminemata awaka, Yowao yama hani rawi nari.

tihini mata ya? Owa nofi me ihama me awine, haha mati, tiwehene?" ati nemarika.

"Ee oko Hiti owa tiwato tike, tiwa onofa owa", Betiro ati nemarika.

"Oko ofeya biti me tinatafahi", Sesowi ati nemarika.

16 Sesowi aate hinamatasehimarika. "Simao Yowao biti, owa tinofini?" ati nemarika.

"Ee oko Hiti owa tiwato tike, tiwa onofa owa", Betiro ati nemarika.

"Oko ofeya me tekatomabana tike", Sesowi ati nemarika.

17 Sesowi aate hinamatasehimarika. "Simao Yowao biti, owa tinofini?" ati nemarika. Sesowi aate ni terei hinehimarika. Betiro yawamisehimarika waha, aate ni Sesowi 3 hinahari, ati e nari ahi, "Owa tinofini?" ati nari.

"Oko Hiti yama nafi tiwato tike. Owa tiwato tike, tiwa onofa owa", Betiro ati nemarika.

"Oko ofeya me tinatafahi", Sesowi ati nemarika.

18 "Yetene tihaha fara titosi ya sito tiwatemete ama tike. Totoka tihemete ama tike fara tinofa ya. Bote tihawaha timano ta tonikimatehabone tike. Me one tiwa wete ni ya tiwa me towakamatehaba ama tike, toki tinofari ka yama ya. Keye amakere", Sesowi ati nemarika.

19 Ati e nemarika ahi, Betiro ahabitebano kaminari. Sesowi Betiro ahabitebano watohimata awaka, Betiro ahabi Teoso namohibonaha me nafi ni ya, amosi mati tohahari, me hikahiyarebonaha.

"E famahi", Sesowi ati nemarika.

20 Betiro ki nawahame Sesowi ka nonofa kamaki awehimarika, yotohari, aya me tafi ya

Sesowi bako ya tofori Sesowi aate nari, ati e nari
ahi, "Sesowi hibake tiwa ta neba amara me one
ni ya?" ati nari.
21 Yotohi Betiro awati ati yana nemarika.
"Sesowi hari, himata nima tehiba amara ha?" ati
nemarika.
22 "Okomatasi ya sawisa ni onofe ya himataba
tiwati yana? Ha tiwa tisawiabone tike owa ni
ya", Sesowi ati nemarika.
23 Yama toyabo ya Sesowi nonofa me abe
hiyara hiyara me kaminamaroke, efe me kamina
mati, ahabaterebona me hinahari. He kamineba
Sesowi ati yana remarika, ahabaterebona ati ne
ati. Hine ya ati e nemarika ahi: "Okomatasi ya
sawisa ni onofe ya himataba tiwati yana?" ati
nari.
24 Efe Sesowi ya tataba owa Sesowi mera
kaminaka, yama hani rawi nari. E watoka, keye
hiri rari.

Yama hani ahabake.

25 Sesowi yama one hiri, nemarika, tamaharo.
Afa yama tamine nafi me rawi ni ya, yama hani
yama nafi nahabihaboneke.

Teoso Ka Yama Hani

Jamamadí: Teoso Ka Yama Hani (New Testament)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Jamamadí)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
736b79e6-3611-53c1-a5f7-490d67da3c50